

Завідувач кафедри

/Лич В.М./

04 06 2019 р.

Розробник силябуса

/Зінченко М.М./

СИЛАБУС Економічна теорія

(назва освітньої компоненти (дисципліни))

1) Шифр за освітньою програмою: ОК14
2) Навчальний рік: 2019-2020
3) Освітній рівень: бакалавр
4) Форма навчання: денна
5) Галузь знань: 08 ПРАВО
6) Спеціальність, назва освітньої програми: 081 «Право», ОПП «Будівельне та містобудівне право»
8) Статус освітньої компоненти: обов'язкова
9) Семестр: I
11) Контактні дані викладача: Доцент, к.е.н., доц. Зінченко Мирослава Михайлівна. Ауд. 431 Центрального корпусу КНУБА Контакти: 044-241-5477; E-mail: zinchenko.mm@knuba.edu.ua Профіль на сайті КНУБА: http://www.knuba.edu.ua/?page_id=25599 .
12) Мова викладання: українська
13) Пререквізити: на основі загальної середньої освіти
14) Мета курсу: вивчення майбутніми фахівцями ґрунтовних економічних знань, формування у них логіки економічного мислення і економічної культури, навчання їх базовим методам пізнання і аналізу економічних процесів, вмінню приймати обґрунтовані рішення з приводу економічних проблем, пов'язаних з їх майбутньою практичною діяльністю.

15) Результати навчання:

№	Програмний результат навчання	Метод перевірки навчального ефекту	Форма проведення занять	Посилання на програмні компетентності
1.	ПРН1. Визначати переконливість аргументів у процесі оцінки заздалегідь невідомих умов та обставин.	Обговорення під час занять, захист індивідуального завдання, есе	Лекція, практичні заняття	ІК ЗК12
2.	ПРН2. Здійснювати аналіз суспільних процесів у контексті аналізованої проблеми і демонструвати власне бачення шляхів її розв'язання.	Обговорення під час занять, тематичне дослідження, контрольна робота, есе	Лекція, практичні заняття	ІК ЗК7 ЗК12 СК9

Завідувач кафедри

_____/Лич В.М./

_____ 2019 р.

Розробник силабуса

_____/Зінченко М.М./

СИЛАБУС Економічна теорія

(назва освітньої компоненти (дисципліни))

1) Шифр за освітньою програмою: ОК14
2) Навчальний рік: 2019-2020
3) Освітній рівень: бакалавр
4) Форма навчання: денна
5) Галузь знань: 08 ПРАВО
6) Спеціальність, назва освітньої програми: 081 «Право», ОПП «Будівельне та містобудівне право»
8) Статус освітньої компоненти: обов'язкова
9) Семестр: I
11) Контактні дані викладача: Доцент, к.е.н., доц. Зінченко Мирослава Михайлівна. Ауд. 431 Центрального корпусу КНУБА Контакти: 044-241-5477; E-mail: zinchenko.mm@knuba.edu.ua Профіль на сайті КНУБА: http://www.knuba.edu.ua/?page_id=25599 .
12) Мова викладання: українська
13) Пререквізити: на основі загальної середньої освіти
14) Мета курсу: вивчення майбутніми фахівцями ґрунтовних економічних знань, формування у них логіки економічного мислення і економічної культури, навчання їх базовим методам пізнання і аналізу економічних процесів, вмінню приймати обґрунтовані рішення з приводу економічних проблем, пов'язаних з їх майбутньою практичною діяльністю.

15) Результати навчання:

№	Програмний результат навчання	Метод перевірки навчального ефекту	Форма проведення занять	Посилання на програмні компетентності
1.	ПРН1. Визначати переконливість аргументів у процесі оцінки заздалегідь невідомих умов та обставин.	Обговорення під час занять, захист індивідуального завдання, есе	Лекція, практичні заняття	ІК ЗК12
2.	ПРН2. Здійснювати аналіз суспільних процесів у контексті аналізованої проблеми і демонструвати власне бачення шляхів її розв'язання.	Обговорення під час занять, тематичне дослідження, контрольна робота, есе	Лекція, практичні заняття	ІК ЗК7 ЗК12 СК9

3.	ПРН3. Проводити збір і інтегрований аналіз матеріалів з різних джерел.	Обговорення під час занять, захист індивідуального завдання, есе	Лекція, практичні заняття	ІК ЗК7 СК9
4.	ПРН4. Формулювати власні обґрунтовані судження на основі аналізу відомої проблеми.	Обговорення під час занять, захист індивідуального завдання, есе	Лекція, практичні заняття	ІК ЗК7 ЗК12 СК9
5.	ПРН6. Оцінювати недоліки і переваги аргументів, аналізуючи відому проблему.	Обговорення під час занять, захист індивідуального завдання, есе	Лекція, практичні заняття	ІК ЗК7 СК9
6.	ПРН8. Використовувати різноманітні інформаційні джерела для повного і всебічного встановлення певних обставин.	Обговорення під час занять, захист індивідуального завдання, есе	Лекція, практичні заняття	ІК СК9
7.	ПРН9. Самостійно визначати ті обставини, у з'ясуванні яких потрібна допомога, і діяти відповідно до отриманих рекомендацій.	Обговорення під час занять, захист індивідуального завдання, есе	Лекція, практичні заняття	ІК СК9
8.	ПРН12. Донести до респондента матеріал з певної проблематики доступно і зрозуміло.	Обговорення під час занять, захист індивідуального завдання, есе	Лекція, практичні заняття	ІК ЗК7 СК9
9.	ПРН17. Працювати в групі, формуючи власний внесок у виконання завдань групи.	Обговорення під час занять, захист індивідуального завдання, есе	Лекція, практичні заняття	ІК ЗК7 ЗК12
10.	ДПРН4. Вміти супроводжувати договірну діяльність проектних та будівельних організацій в процесі формування і укладання підрядних договорів та договорів інвестування будівництва корпоративними та приватними інвесторами.	Обговорення під час занять, захист індивідуального завдання, есе	Лекція, практичні заняття	ІК ЗК7 ЗК12 СК9
11.	ДПРН5. Вміти забезпечувати претензійно-позовну діяльність будівельних і девелоперських суб'єктів господарювання.	Обговорення під час занять, захист індивідуального завдання, есе	Лекція, практичні заняття	ІК ЗК7 ЗК12 СК9

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен

знати:

- предмет і метод економічної теорії;
- класифікацію економічних потреб;
- структурні елементи економічної системи;
- типи економічних систем;
- форми і види власності;
- види ресурсів виробництва;
- сутність теорії товару і грошей;
- основні елементи ринкової економіки;
- сутність попиту і пропозиції та фактори, що їх визначають;
- закон попиту і пропозиції;
- сутність конкуренції та антимонопольної політики;
- умови існування підприємництва;
- організаційно-правові форми підприємств;
- структуру капіталу;
- особливості аграрної сфери виробництва;
- принципи формування та розподілу доходів населення;
- економічні функції держави;
- сутність світового господарства і міжнародних економічних відносин;
- економічні аспекти глобальних проблем.

вміти:

- будувати криву виробничих можливостей;
- будувати криву попиту та пропозиції;
- визначати ринкову рівновагу.

16) Структура курсу:					
Лекції, год.	Практичні заняття, год.	Лабораторні заняття, год.	Курсовий проект/ курсова робота РГР/Контрольна робота	Самостійні робота здобувача, год.	Форма підсумко- вого контролю
22	22		контрольна робота - 1	46	іспит
Сума годин:				90	
Загальна кількість кредитів ECTS				3	
Кількість годин (кредитів ECTS) аудиторного навантаження:				44(1,46)	

17) Зміст курсу:

**ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1.
ЗАГАЛЬНІ ЗАСАДИ ЕКОНОМІЧНОЇ СИСТЕМИ**

Тема 1. Предмет і метод економічної теорії.

Зародження економіко-теоретичних знань. Становлення і основні етапи розвитку економічної теорії як науки. Сучасні напрями, школи, течії економічної теорії. Розвиток економічної думки в Україні.

Предмет економічної теорії і його тлумачення різними школами. Складові частини сучасної економічної теорії. Позитивна та нормативна економічна теорія. Економічне мислення, його види та роль у розумінні економічного життя суспільства.

Економічні закони, принципи і категорії. Система економічних законів. Методологічні аспекти пізнання, механізму дії та використання економічних законів.

Методи пізнання економічних процесів і явищ. Загальні та спеціальні методи наукового пізнання та їх використання. Функції економічної теорії.

Місце економічної теорії в системі економічних наук. Економічна теорія та економічна політика. Економічна теорія як основа економічної політики. Основні напрями, пріоритети, методи, інструменти економічної політики.

Тема 2. Економічна система суспільства та основні проблеми її розвитку

Економічні потреби суспільства, їх суть та структура. Піраміда Маслоу. Поняття безмежності потреб. Закон зростання потреб та механізм його дії. Проблеми використання закону зростання потреб у процесі виробництва матеріальних благ. Економічні блага.

Економічні інтереси: сутність, суб'єкти, класифікація. Суперечності інтересів економічних суб'єктів та форми їх розв'язання. Інтереси і потреби: діалектика взаємозв'язку. Взаємодія потреб та інтересів як рушійна сила соціально-економічного прогресу.

Економічна система, її сутність та основні структурні елементи. Типи економічних систем. Традиційна економіка. Економічна система вільного капіталізму. Командно-адміністративна система. Система змішаної економіки.

Перехідні економічні системи, їх зміст та основні риси. Формування інституційних та економічних умов переходу до нової системи господарювання. Криза та розпад командно-адміністративної системи і необхідність переходу економіки постсоціалістичних країн до ринкових відносин. Концепції різноманітності форм переходу різних країн до ринкової економіки.

Основні напрями формування сучасних ринкових відносин. Формування державного і ринкового механізмів регулювання економіки.

Власність як економічна категорія. Суб'єкти та об'єкти. Типи, форми і види власності. Основні тенденції розвитку власності на сучасному етапі. Необхідність різноманітних форм власності в ринковій економіці. Трансформація форм власності в Україні. Роздержавлення. Приватизація. Світовий досвід. Сучасний стан відносин власності в Україні. Економічні школи щодо періодизації суспільного розвитку.

Тема 3. Відтворення благ та послуг

Зміст і структура суспільного відтворення. Виробництво як визначальний фактор потреб суспільства та їх розвитку. Зміст і структура суспільного виробництва. Матеріальне та нематеріальне виробництво, їх сутність і взаємозв'язок.

Ресурси виробництва та їх види. Використання економічних ресурсів. Абсолютна та відносна обмеженість (рідкісність) ресурсів. Межа економічних можливостей.

Економічний вибір. Крива виробничих можливостей. Основні фактори виробництва та їх взаємозв'язок. Ефективність виробництва, її сутність, економічні та соціальні показники.

Форми організації суспільного виробництва: натуральне і товарне. Еволюція товарного виробництва. Товарне виробництво, умови та причини його виникнення. Проста і розвинена форми товарного виробництва, їх спільні риси та відмінності. Товарне виробництво як основа ринкової економіки та його роль в економічному розвитку суспільства.

Тема 4. Теорія товару і грошей

Товар і його властивості. Вартість. Мінова вартість. Споживча вартість та її показники. Теорії вартості: трудова, маржиналістська і неокласична. Розвиток товару і товарного виробництва за сучасних умов.

Теоретичні концепції виникнення та сутність грошей. Історичний підхід у розгляді функцій грошей. Види грошей: паперові, металеві, кредитні, безготівкові, електронні. Обіг готівкових та безготівкових грошей. Сучасні зміни в грошовому обігу. Закон грошового обігу. Історичний досвід України в створенні національної грошової одиниці. Інфляція, її суть і причини. Темпи інфляції. Види інфляції. Соціально-економічні наслідки інфляції.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 2.

СИСТЕМА ЕКОНОМІЧНИХ ВІДНОСИН

Тема 5. Теоретичні основи ринкової економіки та її основні елементи

Теоретичні засади становлення ринкових відносин. Об'єктивні передумови виникнення ринку. Поняття ринок. Риси, структура та функції ринку. Види ринків. Критерії класифікації ринків та їх структура. Характерні ознаки сучасного ринку.

Об'єктивна зумовленість та сутність ринкової інфраструктури. Основні суб'єкти ринкової економіки. Держава як суб'єкт ринкового господарства. Соціально-економічна характеристика елементів ринку та умови їх формування в Україні.

Сутність попиту і фактори, що його визначають. Закон попиту. Винятки дії закону попиту. Крива попиту. Зв'язок між попитом і ціною. Зміщення кривої попиту під впливом дії нецінових факторів.

Пропозиція: зміст факторів, що на неї впливають. Закон пропозиції. Крива пропозиції та її властивості. Зв'язок між пропозицією і ціною. Нецінові фактори зміни пропозиції. Зміщення кривої пропозиції під впливом дії нецінових факторів. Особливості формування і зміни кривих пропозицій в перехідних економічних системах.

Ринкова рівновага. Утворення рівноважної ціни та рівноважного обсягу виробництва. Фактори, які впливають на зміну ринкової рівноваги.

Сутність ціни. Механізм формування і функції ціни. Види цін. Концепція ціноутворення по Маршалу.

Сутність конкуренції. Місце конкуренції в ринковій економіці. Форми конкуренції. Типи конкурентної поведінки. Функції конкуренції. Методи конкурентної боротьби. Позитивні й негативні наслідки конкуренції.

Монополізм. Монополія. Типи монополій. Монопольна влада. Критерії та межі монополізації економіки. Недоліки надмірної монополізації економіки. Економічні наслідки монополій. Ринок монополістичної конкуренції.

Особливості монополістичної конкуренції. Олігополістичний ринок. Суть олігополії. Олігополія і конкуренція. Олігополія та економічна ефективність.

Антимонопольна політика і антимонопольне законодавство. Світовий досвід створення антимонопольного законодавства. Проведення антимонопольної практики. Антимонопольна політика в Україні.

Тема 6. Підприємство та підприємництво в системі економічних відносин

Підприємство як суб'єкт економічної системи. Організаційно-правові форми підприємств. Соціально-економічна характеристика підприємств. Функції підприємства. Організація процесу виробництва. Обмеженість ресурсів та шляхи її подолання.

Продукція підприємств та її економічні форми. Суть підприємництва та умови його існування. Види та суб'єкти підприємницької діяльності. Форми підприємництва. Підприємництво і бізнес. Перспективи розвитку підприємництва в Україні. Проблема банкрутства підприємств. Законодавство про банкрутство.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 3.

МІКРОЕКОНОМІКА

Тема 7. Капітал підприємства, його кругообіг та обіг

Сутність капіталу, його матеріально-речовий зміст та соціально-економічна форма. Капітал як фактор виробництва. Структура капіталу та його обіг. Промисловий капітал. Стадії кругообігу і функціональні форми промислового капіталу. Основний капітал. Фізичне та моральне зношення основного капіталу. Механізм відтворення основного капіталу. Обіговий капітал. Час і швидкість обігу. Фактори, що впливають на швидкість обігу. Оборотні засоби та їх структура. Показники ефективності використання основного та обігового капіталу. Рентабельність.

Тема 8. Формування і розподіл доходів

Доходи, їх види та джерела формування. Сутність та механізм розподілу доходів. Функціональний та персональний розподіл доходів. Форми розподілу доходів за трудові результати та економічну діяльність. Заробітна плата: сутність, форми та системи заробітної плати. Дохід від кооперативно-колективної та індивідуальної трудової діяльності. Підприємницький дохід. Доходи від власності та рентні доходи. Сімейні доходи, їх структура та використання. Заощадження як необхідний елемент у структурі сімейних доходів. Номінальні та реальні доходи. Диференціація доходів та її межі. Крива Лоренцо та коефіцієнт Джині. Соціальні аспекти економічних відносин. Рівень та якість життя населення. Прожитковий мінімум. Бідність. Необхідність та сутність системи соціального захисту населення. Основні елементи механізму соціального захисту. Державне регулювання розподілу доходів. Роль у забезпеченні соціального захисту в умовах переходу до ринкової економіки.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 4.

МАКРОЕКОНОМІКА

Тема 9. Ринкові відносини в агропромисловому секторі економіки

Аграрна сфера виробництва та її особливості. Сутність аграрних відносин. Форми господарювання у сільському господарстві: фермерські, кооперативні, державні, змішані. Рентні відносини. Сутність земельної ренти, її види та механізм створення. Розподіл і використання рентного доходу. Ринок землі. Попит і пропозиція на землю. Ціна землі.

Агропромислова інтеграція й агропромисловий комплекс. Механізм реалізації аграрних відносин в сучасних умовах. Державна політика регулювання та підтримки сільськогосподарського виробника.

Тема 10. Держава та її економічні функції

Необхідність і межі державного регулювання ринкової економіки. Держава як суб'єкт економічної системи. Теоретичні погляди на роль держави в економіці та їх еволюція. Економічні функції держави. Форми, методи та інструменти державного регулювання економіки.

Фінансова система. Суть і структура фінансової системи. Державний бюджет. Місцеві бюджети. Формування доходів і витрат державних та місцевих бюджетів.

Податки. Елементи системи оподаткування. Крива Лаффера. Функції податків: фіскальна, регулююча, стимулююча. Класифікація податків. Бюджетно-податкова система як інструмент економічної політики держави. Необхідність державного регулювання в умовах ринкової економіки. Співвідношення державного і ринкового механізмів регулювання національної економіки.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 5.

СВІТОВА ЕКОНОМІКА

Тема 11. Світове господарство і міжнародні економічні відносини. Економічні аспекти глобальних проблем

Сутність та етапи становлення світового господарства. Структура, основні риси та закономірності його розвитку. Інтернаціоналізація господарського життя. Інтеграційні процеси на сучасному етапі. Основні форми міжнародних економічних відносин та види інтеграційних формувань. Міжнародна економічна інтеграція. Інтеграційні зв'язки й механізм міжнародного співробітництва. Головні інтеграційні угруповання світу. Процеси інтеграції у Європі та її форми. Роль транснаціональних корпорацій в інтернаціоналізації суспільного виробництва. Місце Європейського економічного співтовариства у світовій економіці. Перспективи інтеграції економіки України у світову економічну систему.

Міжнародна торгівля та її економічні основи. Міжнародний поділ праці, його принципи і форми. Міжнародна спеціалізація і кооперація виробництва. Особливості поділу праці в сучасних умовах. Теорії міжнародної торгівлі. Протекціонізм і вільна торгівля. Митні та немитні засоби регулювання зовнішньої торгівлі. Всесвітній ринок товарів та послуг. Структура світового ринку. Основні тенденції розвитку світового ринку. Методи конкурентної боротьби на світовому ринку. Міжнародні торговельні організації.

Міжнародний валютний фонд. Європейський банк реконструкції та розвитку. Міжнародні валютно-фінансові відносини. Зміст і структура світової валютної системи. Валютні ринки. Конвертованість національних валют. Фіксований і плаваючий курс. Міжнародні валютно-фінансові організації.

Міжнародна міграція робочої сили. Сутність і причини міжнародної міграції робочої сили. Основні напрями міграції. Утворення міжнародного ринку робочої сили.

Причини виникнення, сутність і класифікація глобальних проблем. Глобальні проблеми і шляхи їх розв'язання людством. Сучасні глобальні проблеми.

Паливно-енергетична та сировинна проблеми. Екологічна криза та форми її прояву. Демографічні проблеми світу та шляхи їх вирішення. Проблема та шляхи скорочення зон зuboжіння, голоду і хвороб у світі. Проблеми роззброєння та мирного використання атому. Необхідність і форми міжнародного співробітництва у вирішенні глобальних проблем та розвитку світового господарства.

ПРАКТИКУМ З ЕКОНОМІЧНОЇ ТЕОРІЇ

ТЕМА 1. ПРЕДМЕТ І МЕТОД ЕКОНОМІЧНОЇ ТЕОРІЇ.

Основні категорії і поняття

Економічна теорія, економіка, політична економія, економікс, макроекономіка, мікроекономіка, меркантилізм, класична політична економія, маржиналізм, марксистська політична економія, неокласична економічна теорія, кейнсіанство, інституціоналізм, монетаризм, предмет економічної теорії, функції економічної теорії, метод економічної теорії, економічна категорія, економічний закон, економічна модель, економічна політика.

План семінарського заняття

1. Становлення економічної теорії як науки.
2. Предмет економічної теорії, функції.
3. Методологія науки та методи пізнання економічних процесів та явищ.
4. Сучасна економічна теорія та розвиток економічної думки в Україні.

Завдання для самостійної роботи

А) тести:

1. Термін “політична економія” у науковий обіг ввів:
 - a. П.Самуельсон;
 - b. Арістотель;
 - c. А.Монкретьєн;
 - d. А.Маршалл.
2. Позитивна економічна теорія вивчає:
 - a. те, що має бути;
 - b. реальні економічні явища та процеси;
 - c. позитивні тенденції в економічному розвитку;
 - d. жодна з відповідей не вірна.
3. Йогологом та провідником “монетаризму” був:
 - a. Дж.М.Кейнс;
 - b. Арістотель;
 - c. У.Петті;
 - d. М.Фрідмен.
4. Коли досліджується економіка як цілісна система, то має місце аналіз:
 - a. макроекономічний;
 - b. мікроекономічний;
 - c. позитивний;
 - d. нормативний.
5. Нормативна економічна теорія включає:
 - a. оціночні судження про стан економічного розвитку;
 - b. наявні факти та процеси економічного розвитку;
 - c. спільне та відмінне в різних економічних системах;
 - d. те, що має бути в тій чи іншій економічній системі.
6. Мікроекономіка – це наука про:
 - a. закономірності функціонування та розвитку світової економіки в цілому;
 - b. закономірності функціонування та розвитку національної економіки;
 - c. поведінку економічних суб’єктів первинної ланки;
 - d. методологію вивчення економічної науки.
7. Макроекономіка вивчає:
 - a. поведінку економічних суб’єктів первинної ланки;
 - b. закономірності функціонування та розвитку світової економіки в цілому;
 - c. закономірності функціонування та розвитку національної економіки;
 - d. методологію вивчення економічної науки.
8. Об’єктом економічної теорії є:
 - a. макроекономіка;
 - b. мікроекономіка;
 - c. мегаекономіка;
 - d. усі відповіді вірні.
9. Економічна політика – це:
 - a. система заходів держави, спрямованих на розвиток економіки в інтересах суспільства;
 - b. сукупність поглядів, уявлень людини про економічну реальність;
 - c. наукове обґрунтування економічних явищ та процесів;

- d. жодна з відповідей не вірна.
10. Основними видами економічних моделей є:
- короткострокові та довгострокові;
 - макроекономічні та мікроекономічні;
 - статичні та динамічні;
 - усі відповіді вірні.

Б) питання для самоконтролю:

- Що вивчає економічна теорія, які основні етапи її розвитку?
- Назвіть сучасні економічні школи та течії, в чому, на ваш погляд, основні відмінності між ними?
- Визначте предмет економічної теорії, як змінювалися погляди на предмет економічної теорії у процесі розвитку економічної науки?
- Дайте визначення економічній категорії, економічного закону, назвіть основні з них.
- Розкрийте функції економічної теорії. Охарактеризуйте кожен з них. Чому, на вашу думку, потрібно вивчати економічну теорію?
- Назвіть загальнонаукові та специфічні методи пізнання економічної дійсності. Охарактеризуйте метод економічного моделювання.
- Яка роль та місце економічної теорії у системі економічних наук?
- Який взаємозв'язок економічної теорії та економічної політики? Яке практичне значення має ця наука?

В) питання для дискусії:

- Методологія економічної теорії – логіка пізнання її предмету. Дискусії навколо визначення предмету зазначеної науки.
- Формування економічного мислення у людини.
- Форми пізнання та використання економічних законів та процесів.

ТЕМА 2. ЕКОНОМІЧНА СИСТЕМА СУСПІЛЬСТВА ТА ОСНОВНІ ПРОБЛЕМИ ЇЇ РОЗВИТКУ

Основні категорії і поняття

Економічні цілі; ресурси; економічні потреби; економічні інтереси; господарські ресурси; крива виробничих можливостей; мотивація; економічний прогрес; науково-технічний прогрес; науково-технічна революція; цивілізація; економічна система; продуктивні сили; економічні відносини; господарський механізм; градуалізм; шокова терапія; власність як економічна і правова категорія; привласнення; відчуження; володіння; розпорядження; користування; об'єкти власності; інтелектуальна власність; суб'єкти власності; тип власності; вид власності; форма власності; роздержавлення; приватизація; приватизаційні папери; оренда; лізинг.

План семінарського заняття

- Економічні цілі і рушійні сили суспільства.
- Економічні потреби, їх зміст та структура.
- Економічні інтереси: сутність, класифікація. Взаємодія потреб та інтересів.
- Економічна система суспільства: зміст і структура.
- Ознаки класифікації економічних систем та їх типи.
- Власність в економічній системі.
- Сучасні тенденції у розвитку відносин власності.

Завдання для самостійної роботи

А) тести:

- Яке з визначень дійсних економічних потреб правильне?
 - це потреби, що визначаються максимально можливим обсягом виробництва матеріальних благ і послуг за найсприятливіших умов, які могли б бути спожиті суспільством;
 - це потреби, які задовольняються за оптимальних розмірів виробництва (за капіталізму — за значного недовантаження виробничих потужностей та армії безробітних);
 - це потреби у формі задоволеного платоспроможного попиту.
- Зазначте визначення, яке правильно характеризує соціальні потреби:
 - це основні потреби у товарах і послугах, без яких неможливе існування людини;
 - це потреби у здобутті освіти, отриманні медичних послуг, соціальному страхуванні, вихованні дітей тощо;
 - це потреби у відвідуванні кіно, театрів, картинних галерей, розвитку особистості тощо.
- В якому з положень неправильно названі основні типи економічних інтересів?
 - приватні (індивідуальні);
 - колективні;
 - корпоративні;
 - суспільні.
- Коли почався науково-технічний прогрес?
 - в період існування рабовласницького способу виробництва мав місце певний розквіт науки, що означає

- початок НТП;
- b. наприкінці XVIII — на початку XIX ст. в період промислової революції почалося швидке зближення наукового й технічного прогресу, що означало виникнення НТП;
 - c. в останній третині XIX — на початку XX ст. мала місце електротехнічна революція, що започаткувала НТП.
5. *Зазначте найточніше й найлаконічніше визначення сутності НТР:*
- a. це революція в науці і техніці;
 - b. це революція технологічного способу виробництва;
 - c. це революція у продуктивних силах.
6. *В якому з положень неправильно названі основи інформаційного суспільства?*
- a. розвиток інформаційних технологій;
 - b. мікропроцесорна революція;
 - c. зростання загальноосвітнього і кваліфікаційного рівнів працівника.
7. *Головною ознакою сучасної змішаної економіки є:*
- a. наявність натурального виробництва, яке доповнює товарне;
 - b. поєднання натурального та товарного виробництва;
 - c. наявність ринкового та державного регулювання економіки без переважання одного з них;
 - d. поєднання ручного, машинного та автоматизованого елементів у технологічному способі виробництва.
8. *Відмінною особливістю централізовано-планової економічної системи є:*
- a. директивне визначення державою основних параметрів діяльності підприємств;
 - b. планування господарської діяльності підприємствами;
 - c. державне регулювання економіки.
9. *Оренда підприємства обов'язково спричиняє:*
- a. зміну його власника;
 - b. зміну користувача;
 - c. зміни в технології виробництва.
10. *Роздержавлення — це:*
- a. перехід об'єкта у власність місцевих органів влади;
 - b. передача майна в оренду з правом наступного викупу;
 - c. відчуження державної власності на користь приватних осіб;
 - d. передача функцій управління державною власністю місцевим органам влади або фізичним та юридичним особам;
 - e. розподіл частини державної власності серед юридичних осіб.
- Б) питання для самоконтролю:**
1. Назвіть основні економічні цілі суспільства.
 2. Які Ви знаєте рушійні сили суспільного розвитку? Що таке економічний прогрес?
 3. Що таке потреба, економічна потреба? Класифікуйте потреби за різними ознаками.
 4. Охарактеризуйте економічний інтерес. Як він виникає, на чому ґрунтується?
 5. Дайте визначення науково-технічному прогресу і науково-технічній революції.
 6. У чому полягає сутність економічної системи? Назвіть її структурні елементи.
 7. Охарактеризуйте типи економічної системи: традиційна, ринкова, командно-адміністративна, змішана.
 8. Дайте визначення власності як економічної і правової категорії, назвіть суб'єкти й об'єкти власності.
 9. У чому полягають особливості корпоративної власності?
 10. Розкрийте специфіку інтелектуальної власності.
- В) питання для дискусії:**
1. Дайте оцінку економічним реформам в Україні на основі порівняння:
 - a) вихідного й нинішнього стану економіки;
 - b) цілей, які ставились, і результатів, які одержали.
 2. Співвідношення монетаристських, кейнсіанських та інституційних підходів у забезпеченні трансформаційних процесів в Україні.
 3. Сутність і зміст ринкової економіки, що розбудовується в Україні.
 4. Специфічні особливості розвитку економіки України в трансформаційний період.
 5. Перспективи та пріоритети економічного розвитку України.
 6. Порівняльний аналіз наслідків та соціально-економічної ефективності сертифікатної й грошової приватизації в Україні.
 7. Світовий досвід зміни форм власності та його використання у процесі роздержавлення й приватизації в Україні.

ТЕМА 3. ВІДТВОРЕННЯ БЛАГ ТА ПОСЛУГ

Основні категорії і поняття

Економічне благо, потреба, корисність, сукупна корисність, гранична корисність, закон спадної граничної корисності, кардиналістська модель, ординалістська модель, набір товарів, аксіоми уподобань, крива байдужості, карта байдужості, принцип рівної корисності, ефект доходу, ефект заміщення, споживчий вибір, бюджетне обмеження, бюджетна лінія, правило максимізації корисності, крива «доход-споживання», нормальні блага, нижчі блага, крива Енгеля.

План семінарського заняття

1. Економічні блага: економічний зміст та класифікація.
2. Модель поведінки споживача.
3. Корисність. Функція корисності.
4. Бюджетне обмеження та чинники, що його визначають.
5. Оптимум споживача. Зміна рівноваги споживача.

Завдання для самостійної роботи

A) тести:

1. Термін "корисність" у науковий обіг ввів:
 - a. Є.Слуцький;
 - b. І.Бентам;
 - c. П.Вальрас;
 - d. В.Джевонс.
2. Скорочення пропозиції товару веде до збільшення:
 - a. Попиту на взаємодоповнюючі товари.
 - b. Загального доходу продавця, якщо попит на товар є еластичним за ціною.
 - c. Загального доходу продавця, якщо попит на товар є нееластичним за доходом.
 - d. Попиту на цей товар.
 - e. Попиту на взаємозамінні товари.
3. Загальна корисність збільшується, коли гранична корисність:
 - a. Зменшується.
 - b. Збільшується.
 - c. Збільшується в повільному темпі.
 - d. Збільшується або зменшується, але є величиною позитивної.
 - e. Є величиною негативної.
4. Ефект заміщення — це зростання попиту на товар, викликаний:
 - a. Зміною загального рівня цін на всі товари.
 - b. Зміною в смаках споживача, що бажає купувати товари-замінники.
 - c. Зміною в реальному доході, викликаним зниженням цін на товари, що купуються.
 - d. Пропозицією нових замінників товару.
 - e. Жодна з відповідей не є вірною.
5. Закон спадної граничної корисності означає, що:
 - a. Відношення граничних корисностей до цін на предмети розкоші менше, ніж на товари першої необхідності.
 - b. Корисність, принесена кожною наступною одиницею товару, убуває в міру збільшення кількості товарів, що купуються.
 - c. Відношення граничних корисностей до цін однаково для всіх товарів.
 - d. Корисність товарів, що купуються, убуває в міру збільшення доходу споживача.
 - e. Жодна з відповідей не є вірною.
6. Споживча рівновага на карті байдужості — це:
 - a. Будь-яке перетинання бюджетної лінії і кривої байдужості.
 - b. Будь-яка точка на найвищій із кривих байдужості.
 - c. Та точка, у якій нахил бюджетної лінії дорівнює нахилу дотичної їй кривої байдужості.
 - d. Будь-яка точка, розташована на бюджетній лінії.
 - e. Будь-яка точка, розташована на просторі, обмеженому бюджетною лінією.
7. Теорія споживчої поведінки припускає, що споживач прагне максимізувати:
 - a. Різницю між загальною і граничною корисністю.
 - b. Загальну корисність.
 - c. Середню корисність.
 - d. Граничну корисність.
 - e. Кожну з перерахованих величин.
8. Щоб опинитися в стані рівноваги (тобто максимізувати корисність) споживач повинний:
 - a. Не купувати недоброякісних товарів.
 - b. Бути упевненим, що ціни всіх товарів, що купуються їм, пропорційні загальним корисностям.
 - c. Врівноважувати граничні корисності останніх одиниць придбаних товарів.

- d. Бути упевненим, що ціна кожного товару дорівнює граничній корисності грошей.
- e. Розподіляти дохід таким чином, щоб останній долар, витрачений на купівлю якого-небудь товару, принісив такий само приріст корисності, як і долар, витрачений на покупку іншого товару.

Б) задачі:

1. Функція корисності споживача описується формулою $U = XY/2$, де X – обсяг споживання печива, а Y – обсяг споживання напою “Живчик”. Ціна 1 кг печива – 3 грн., а 1 л “Живчика” – 2 грн. Через підвищення ціни на борошно ціна печива зросла до 5 грн., а ціна напою не змінилася. Бюджет споживача 20 грн. на тиждень.

Визначити:

- a) Обсяг оптимального споживання печива та “Живчика”.
 - б) Розмір доходів, необхідних для досягнення того ж рівня корисності, що й до подорожчання печива.
 - в) Ефект доходу та ефект заміщення.
2. Намалуйте криві байдужості для наступних споживачів:
- a) дошкільника Василя, який глибоко байдужий до вівсяної каші (X) та завжди намагається віддати її сестрі, але готовий з’їсти скільки завгодно картоплі-фри (Y);
 - б) дівчини Світлани, яка ненавидить вівсяну кашу (X), але обожає солодощі (Y): без цукерок Світлана не з’їсть жодної порції вівсяної каші за тиждень, за 1 цукерку вона готова з’їсти 1 порцію каші за тиждень, за 3 цукерки - 2 порції, за 6 цукерок - 3, за 10 цукерок - 4 порції каші;
 - в) школяра Петра, який любить напій "Живчик" (X) та морозиво (Y), але завжди готовий поміняти 1 пляшку "Живчика" на 7 порцій морозива;
 - г) дівчини Марини, яка п’є чай (X) виключно з молоком (Y), причому у рівній пропорції;
 - д) молодого бізнесмена Максима, який щодня відвідує ресторани з французькою (X) та китайською (Y) кухнею, але протягом тижня відвідує лише ресторан одного типу.

3. Бюджетна лінія споживача описується рівнянням $X + 2Y = 80$.

- a) Побудуйте бюджетну лінію;
- б) Визначте альтернативні витрати придбання додаткової одиниці товару X ;
- в) Як зміниться положення бюджетної лінії за інших рівних умов, якщо доходи споживача виростуть до 120 грн.

В) питання для самоконтролю:

1. Визначте зміст економічного блага. Чим економічні блага відрізняються від неекономічних?
2. Які підходи для пояснення поведінки споживача існують в економічній теорії?
3. Охарактеризуйте поняття корисність. Дайте визначення сукупної та граничної корисності. Що представляє собою теорія граничної корисності?
4. Побудуйте криву байдужості. Що представляє собою карта байдужості.
5. Дайте визначення принципу рівної корисності.
6. Чим відрізняються нормальні блага від нижчих?
7. Як вплине на функцію бюджетного обмеження домогосподарства прийняття рішення державою про введення податку на обсяг споживання товару чи про запровадження субсидій?

Г) питання для дискусії:

1. Корисність блага: економічна та фізіологічна.
2. Раціональність поведінки споживача: на скільки теоретична модель відповідає реаліям?

ТЕМА 4. ТЕОРІЯ ТОВАРУ І ГРОШЕЙ.

Основні категорії і поняття

Суспільне виробництво, форми суспільного виробництва, натуральне господарство, товарне виробництво, суспільний поділ праці, економічна система, обмін, товар, вартість, споживча вартість, мінова вартість, економічна відокремленість виробника, цінність, закон вартості, Гроші, функції грошей, грошовий загальний еквівалент, міра вартості, масштаб цін, засіб нагромадження, засіб обігу, засіб платежу, монета, паперові гроші, вексель, банкнота, чек, кредитна картка, електронні гроші, грошова маса, закони грошового обігу, модель Фішера, грошовий агрегат, грошова система, типи грошових систем, конвертованість грошей, золотий монометалізм, біметалізм.

План семінарського заняття

1. Генеза суспільного виробництва. Основні економічні форми суспільного виробництва.
2. Натуральне господарство: економічний зміст та загальна характеристика.
3. Товарне виробництво. Основні категорії і закони товарного виробництва.
4. Виникнення грошей. Суть і функції грошей.
5. Форми грошей.
6. Теорія грошового обігу.
7. Грошова система, її еволюція.

Завдання для самостійної роботи

A) тести:

1. Для натуральної форми виробництва:

- a. продукт праці розподіляється за допомогою обміну;
- b. продукт праці призначається для задоволення власних потреб;
- c. механізація праці та великі масштаби виробництва;
- d. суспільний поділ праці знаходиться у розвиненому стані.

2. Для натурального господарства не є характерним:

- a. замкненість економічної діяльності;
- b. набуття продуктом товарної форми;
- c. вироблення продукту для себе, сім'ї, роду, племені;
- d. панування в усіх докапіталістичних формаціях.

3. Характерними ознаками товарного виробництва є:

- a. вироблення продуктів спеціально для обміну;
- b. економічна відокремленість виробників;
- c. відкритість;
- d. усе вище зазначене.

4. Товарне виробництво поділяється на наступні типи:

- a. просте та розвинуте;
- b. матеріальне та нематеріальне;
- c. просте та грошове;
- d. жодна з відповідей не вірна.

5. Просте товарне виробництво – це:

- a. такий ступінь організації господарства, що заснований на приватній власності, найманій праці й машинній індустрії;
- b. дрібне виробництво індивідуальних самостійних ремісників і селян;
- c. замкнене виробництво, де кожна виробнича одиниця є самодостатньою;
- d. жодна з відповідей не вірна.

6. Товарне виробництво є основою:

- a. командно-адміністративної економіки;
- b. ринкової економіки;
- c. традиційної економіки;
- d. змішаної економіки.

7. Виберіть найбільш повне визначення для економічної категорії "товар":

- a. продукт праці, призначений для обміну;
- b. економічне благо, що задовольняє певну потребу людини і використовується для обміну;
- c. усе, що людина отримує від природи.

8. Основна задача монетарної політики полягає у:

- a. забезпеченні повної зайнятості населення;
- b. забезпеченні стабільності цін;
- c. забезпеченні зростання ВВП;
- d. усе вище зазначене.

9. Новий автомобіль коштує 5000 у.о. Яку функцію в даному прикладі виконують гроші:

- a. засобу платежу;
- b. засобу обігу;
- c. міри вартості;
- d. засобу нагромадження.

10. Пропозицію грошей здійснюють:

- a. підприємства та населення;
- b. держава через комерційні банки;
- c. держава через центральний банк країни;
- d. усі відповіді не вірні.

11. В якому з наведених прикладів гроші виконують функцію засобу платежу:

- a. родина купує новий будинок;
- b. родина відкриває розрахунковий рахунок у банку;
- c. члени родини отримують заробітну плату;
- d. родина відкладає гроші.

12. В якому з прикладів гроші виконують функцію засобу обігу:

- a. особа купує продукти харчування;

- b. пенсіонер отримує пенсію;
- c. особа сплачує орендну плату за квартиру;
- d. особа повертає банку позику.

13. Операційний потік на гроші залежить від:

- a. стану економіки та обсягу здійснюваних операцій;
- b. величини національного доходу;
- c. відсоткової ставки;
- d. величини ВВП.

14. Біметалізм - це:

- a. система, де роль загального еквівалента виконує золото;
- b. система, де роль загального еквівалента виконують благородні метали – золото та срібло;
- c. система, де роль загального еквівалента виконує срібло;
- d. усі відповіді не вірні.

Б) задачі:

1. Однакову споживну вартість випускають три групи підприємств. Перша група витрачає 11 годин на одиницю виробу, випускаючи 10% виробленого продукту, друга група відповідно 14 годин і 20%, третя група - 12 годин і 70%. Визначити величину суспільної вартості створюваного продукту?

2. За 8 годин створюється 16 деталей, загальною вартістю 80 дол. Скільки буде коштувати вся виготовлена за день продукція і одна деталь, якщо:

a) продуктивність праці виростає в 2 р.; б) інтенсивність праці збільшиться в 1,5 р.

3. Підприємство з чисельність працюючих 25 чол. виробило продукції на 1 млн. грн., витративши на придбання сировини, електроенергії, палива 600 тис. грн., виплативши заробітну плату працівникам 300 тис. грн. Визначити матеріаломісткість продукції та продуктивність праці.

4. Підприємство виготовило продукції на суму 500 тис. грн. На її виробництво було затрачено 50 тис. кВт год. електроенергії. Визначити енергомісткість продукції, і як вона зміниться. Якщо обсяг виробництва збільшиться на 10%, а споживання електроенергії становитиме 56 тис. кВт год.

5. Визначити продуктивність праці, якщо на підприємстві працює 200 робітників. Вони виготовляють в середньому за рік 100 тис. тонн продукції. Як зміниться продуктивність праці на підприємстві, якщо на другий рік кількість працівників зменшиться на 5 чол., а обсяг продукції збільшиться на 12%?

6. Підприємство, що виробляє яблуневий оцет, характеризується наступними показниками:

- чисельність найманих працівників – 100 чол.
- вартість основних фондів – 400 000 грн.
- випуск оцту – 6 млн. літрів
- ціна реалізації 1 л оцту – 1,30 грн.
- витрати – 7 750 000 грн.
- власний капітал – 500 000 грн.

Визначити продуктивність праці, фондівіддачу та рентабельність підприємства.

7. Визначити: а) обсяг виробництва в країні по роках, б) якою була його динаміка:

- у другому році порівняно з першим;
- у третьому році порівняно з другим, якщо:

Рік	Грошова маса, млн. грн.	Швидкість обігу грошей, кількість оборотів за рік
1	1000	6,0
2	1200	6,2
3	1500	6,5

2. Розрахувати кількість грошей, необхідних для нормального розвитку товарно-грошових відносин, якщо сума цін реалізованих за рік товарів становить 900 млрд.

грн., з них на 200 млрд. грн. продано в кредит з відстрочкою платежів до наступного року. Платежі, по яких настав строк оплати за операції, здійснені раніше, становлять 150 млрд.грн., вземопогашені платежі – 50 млрд. грн. Гроші роблять в середньому 8 оборотів за рік.

3. Визначте М0, М1, М2, М3, якщо в Україні у 2004 році:

- готівка	31318 млн. грн.
- строкові депозити	38184 млн. грн.

- кошти на розрахункових і поточних рахунках у національній валюті

18150 млн. грн.

- кошти клієнтів за трастовими операціями банків

643 млн. грн.

В) питання для самоконтролю:

1. Охарактеризуйте основні риси товарного виробництва.
2. В чому полягає основна відмінність товарного виробництва від натурального?
3. Назвіть основні риси натурального господарства.
4. Назвіть і охарактеризуйте етапи розвитку товарного виробництва.
5. Чим просте товарне виробництво відрізняється від розширеного?
6. Яке роль обміну відводиться у товарній організації виробництва?
7. В чому, на вашу думку, полягає ступінь загальності товарного виробництва у рамках світової економіки?
8. Як в економічній теорії трактується категорія «вартість»?
9. Які з економічних законів визначають сутність товарного виробництва?
10. У чому криються основні проблеми та протиріччя товарного виробництва?
11. Які основні функції грошей в ринковій економіці?
12. Що таке масштаб цін?
13. Як визначається купівельна спроможність валюти?
14. В чому різниця між чеком та банкнотою?
15. Дайте визначення поняттю «електронні гроші»?
16. Як розрахувати кількість грошей, необхідних для обігу?
17. Що визначають грошові агрегати? Які грошові агрегати використовуються в нашій країні?
18. До складу якого грошового агрегату включаються депозити?

Г) питання для дискусії:

1. Визначте переваги та недоліки різних економічних форм суспільного господарства.
2. Чи вірна, на вашу думку, теза про те, що товарне виробництво є основою ринкової економіки?
3. Грошова реформа: теорія та практика. Грошова реформа в Україні.
4. Роль держави у встановленні рівноваги на грошовому ринку.

ТЕМА 5. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ РИНКОВОЇ ЕКОНОМІКИ ТА ЇЇ ОСНОВНІ ЕЛЕМЕНТИ

Основні категорії та поняття

Ринок; ринкове господарство; система ринкової організації суспільного господарства; структура ринку; ринок; змішане ринкове господарство; соціальне ринкове господарство; ринок споживчих товарів та послуг; ринок капіталу; ринок засобів виробництва; ринок грошового капіталу; ринок цінних паперів; ринок праці (робочої сили); ринок продуктів інтелектуальної діяльності; ринок „ноу-хау”; валютний ринок; інфраструктура ринку; ринкові інструменти; ринкова кон’юнктура; ринковий простір; регіональний ринок; національний ринок; міжнародний ринок; товарний обіг; конкуренція; конкуренції, види конкуренції, цінова і нецінова конкуренція; трансакційні витрати. Попит; платоспроможний попит; обсяг попиту; крива попиту; закон попиту; нормально цінні товари; малоцінні товари; предмети розкоші; еластичність попиту; еластичність попиту за доходами; абсолютно еластичний попит; абсолютно нееластичний попит; пропозиція; обсяг пропозиції; крива пропозиції; закон пропозиції; еластичність пропозиції за ціною; ринкова рівновага; ціна рівноваги; фіксована ціна; дефіцит товару; надлишок товару; конкуренція, конкурентоспроможність, стратегії конкурентоспроможності, конкурентні переваги, монополія, олігополія, монополійна влада, антимонопольна політика, антимонопольне законодавство.

План семінарського заняття

1. Суть, умови, критерії і функції ринка.
2. Структура суб’єктів і об’єктів ринку. Інфраструктура ринку і її інститути.
3. Ринок як система відносин привласнення.
4. Теорія конкуренції.
5. Сучасні моделі ринкового господарювання.
6. Поняття попиту. Закон попиту і його графічне відображення. Фактори, що впливають на обсяг попиту. Еластичність попиту на товар.
7. Пропозиція. Закон пропозиції і його графічне відображення. Фактори, що обумовлюють обсяг пропозиції. Еластичність пропозиції.
8. Ринкова рівновага. Рівноважна ціна і рівноважний обсяг товару, їх графічне відображення.
9. Фіксація цін і її наслідки. Дефіцит та надлишки товару. Не грошова складова ціни.

10. Механізм і закони функціонування ринка як регулятори відносин привласнення, власності.
11. Сутність конкуренції. Форми конкуренції. Типи конкурентної поведінки.
12. Функції конкуренції. Методи конкурентної боротьби.
13. Місце конкуренції в ринковій економіці. Позитивні та негативні наслідки конкуренції.
14. Монополізм. Монополія. Типи монополій. Монопольна влада.
15. Критерії та межі монополізації економіки. Недоліки надмірної монополізації економіки. Економічні наслідки монополій.
16. Ринок монополістичної конкуренції. Особливості монополістичної конкуренції. Олігополістичний ринок. Суть олігополдії. Олігополія та економічна ефективність.
17. Антимонопольна політика і антимонопольне законодавство.
18. Світовий досвід створення антимонопольного законодавства.
19. Антимонопольна політика в Україні.

Завдання для самостійної роботи

A) тести:

1. Яка з означених характеристик не відноситься до ринкової економіки?
 - a. Конкуренція;
 - b. Централізоване планування;
 - c. Приватна власність;
 - d. Свобода підприємницького вибору.
2. За наявності багатьох недоліків у цінового ринкового механізму є одна перевага. Вона виражається:
 - a. В наявності особистої свободи у всіх суб'єктів ринку;
 - b. В стабільному розвитку економіки;
 - c. В рівному розподілі доходів;
 - d. В ефективному розподілі ресурсів.
3. Проблема „яким чином виробляти” в ринковій системі господарювання вирішується:
 - a. На основі обсягу і динаміки споживчого попиту, котрі визначаються через кінцеві ціни на продукт;
 - b. Через потяг виробників до отримання прибутку і, отже, до мінімізації витрат виробництва;
 - c. Через застосування у виробництві виключно нового устаткування;
 - d. Через запровадження спеціалізації виробництва на тлі застосування різних технологій.
4. Якою має бути принаймні мінімальна частка приватної власності, щоб господарська система певної країни могла бути визначена як ринкова?
 - a. 10 відсотків;
 - b. 20 відсотків;
 - c. 30 відсотків;
 - d. 70 відсотків.
5. До якого типу ринкової економіки належить сучасна економіка України?
 - a. до соціально-орієнтованої ринкової економіки;
 - b. до змішаної економіки;
 - c. до вільної ринкової економіки;
 - d. до адміністративної економіки.
6. Прикладом конкурентного ринку може бути:
 - a. Ринок нафти.
 - b. Ринок сільськогосподарської продукції.
 - c. Ринок мобільного зв'язку.
 - d. Ринок залізничних послуг.
7. Закон попиту стверджує, що:
 - a. Перевищення пропозиції над попитом призводить до зниження ціни
 - b. Якщо доходи споживачів зростають, вони зазвичай купують більше товарів
 - c. Крива попиту має позитивний нахил
 - d. Якщо ціна товару падає, обсяг запланованих купівель зростає
8. Ринковий попит не відбиває впливу:
 - a. Доходів споживачів
 - b. Цін на взаємопов'язані товари
 - c. Цін на ресурси
 - d. Численності покупців
9. Зміна якого фактору не викликає зсуву кривої попиту?
 - a. Смаків і уподобань споживачів
 - b. Розмірів чи розподілу доходу
 - c. Ціни товару

- d. Численності або віку споживачів
10. *Якісне удосконалення технологія зсуває:*
- Криву попиту вгору і вправо
 - Криву попиту вниз і вправо
 - Криву пропозиції вниз і вправо
 - Криву пропозиції вгору і вліво
11. *Ринок товарів і послуг знаходиться в рівноважному стані, якщо:*
- Попит дорівнює пропозиції
 - Ціна дорівнює витратам плюс прибуток
 - Рівень технології змінюється поступово
 - Обсяг пропозиції дорівнює обсягу попиту
12. *Якщо ринкова ціна нижча за рівноважну, то:*
- З'являються надлишки товару
 - Виникає дефіцит товару
 - Формується ринок споживача
 - Падає ціна на ресурс
13. *Якщо пропозиція і попит на товар зростають, то:*
- Ціна підвищиться
 - Збільшиться загальна кількість товару
 - Ціна залишиться стабільною
 - Добробут суспільства збільшиться
14. *Скорочення пропозиції товару веде до збільшення:*
- Попиту на взаємодоповнюючі товари
 - Загальної виручки продавця, якщо попит на товар є еластичним за ціною
 - Попиту на цей товар
 - Попиту на взаємозамінні товари
15. *Якщо будь-яка кількість товару продається за однаковою ціною, то попитом на цей товар:*
- Абсолютно нееластичним
 - Абсолютно еластичним
 - Еластичним
 - Попитом одиничної еластичності
16. *Товар можна віднести до недоброякісних, якщо:*
- Еластичність його попиту за доходом дорівнює -0,5
 - Цінова еластичність попиту на нього дорівнює 1,3
 - Перехресна еластичність попиту на нього дорівнює -0,7
 - Еластичність його попиту за доходом дорівнює 1,3

1. *Як виграє Ви особисто як споживач від конкуренції у сфері пропозиції товарів та послуг?*

- збільшується вибір товарів та послуг;
- стримується зростання цін;
- виробник, як правило, намагається краще реагувати на вимоги споживачів;
- правильно вказане у п. а, б, в;
- правильно вказане у п. б,в.

2. *Конкуренція в економіці:*

- спричиняє лише збитки більшості підприємців;
- небажане явище для підприємців;
- малобажане явище для підприємців;
- забезпечує підприємцю свободу вибору.

3. *Хто вважається засновником теорії недосконалої конкуренції?*

- А. Сміт;
- А. Маршалл;
- С. Бем-Баверк;
- Дж. Робінсон;
- П. Самуельсон.

4. *Для досконалої конкуренції не є характерними:*

- подібні товари;
- багато виробників, що діють незалежно;
- неможливість контролювати ринкову ціну з боку будь-якого виробника;
- труднощі входу нових виробників на ринок із своїми товарами.

5. *Монополістична конкуренція:*

- а) багато підприємств продають подібні товари, намагаючись надати їм унікальних властивостей;
б) домінування на ринку певного виробника;
в) наявність на ринку єдиного виробника;
г) домінування на ринку обмеженої кількості виробників.
- 6. Для олігополії не характерні:*
а) наявність певного контролю за ринковими цінами з боку окремих суб'єктів;
б) порівняно легкий вхід на ринок нових фірм;
в) наявність кількох великих фірм, які виробляють подібні товари та надають послуги;
г) правильно вказане у п. б, в.
- 7. Чиста монополія:*
а) пропозиція виходить від одного суб'єкта;
б) пропозиція виходить від групи виробників, окремі з яких мають переважну частку на ринку;
в) пропозиція виходить від кількох великих фірм;
г) єдиний виробник продукції, яка не має близьких замінників.
- 8. Монополія характеризується тим, що:*
а) пропозиція виходить від одного суб'єкта;
б) пропозиція виходить від групи виробників, окремі з яких мають переважачу частку на ринку;
в) пропозиція виходить від кількох великих фірм;
г) єдиний виробник продукції, яка не має близьких замінників;
д) ринок, де зустрічаються монополіст-покупець та монополіст-продавець;
ж) ринок, де приватній монополії протистоїть монополія держави.
- 9. Які з ознак характеризують негативний вплив монополізму на економіку?*
а) підриє рівноправних стосунків між виробниками та споживачами;
б) обмеження можливості виробу;
в) штучне обмеження можливості дрібних виробників;
г) правильна відповідь відсутня.
- 10. До способів монополізації ринків не належать:*
а) злиття фірм;
б) отримання кредиту під низький процент;
в) досягнення спільних угод між фірмами з різних питань господарської діяльності;
г) придбання контрольного пакету акцій.
- 11. Яка з ознак свідчить про відсутність конкуренції галузі:*
а) рівень прибутку нижчий за нормальний у певній економіці;
б) відсутність можливостей у підприємств певної галузі розширювати свою діяльність;
в) існування бар'єрів для входження в галузь для певних підприємств;
г) більш низький рівень оплати праці, ніж у середньому по країні.
- 12. Конкурентний ринок охоплює три основних складових:*
а) ринок товарів і послуг, ринок факторів виробництва, фінансовий ринок;
б) ринок товарів та послуг, ринок цінних паперів, ринок праці;
в) ринок грошово-кредитних операцій, ринок товарів і послуг, ринок паливно-енергетичних ресурсів;
г) ринок грошей, ринок факторів виробництва, ринок товарів і послуг;
д) валютний ринок, ринок товарів і послуг, ринок землі.
- 13. Які види діяльності в Україні можна віднести до монопольних:*
а) банківські послуги;
б) продаж бензину;
в) надання телефонних послуг;
г) перевезення вантажів автотранспортом;
д) надання комунальних послуг;
ж) послуги залізниці.
- 14. Які методи не належать до методів ведення конкурентної боротьби:*
а) реклама;
б) обслуговування покупців після продажу;
г) збереження ціни з погіршенням якості товару;
д) вірна відповідь – в, г;
ж) вірна відповідь відсутня.
- 15. Перший у світі антимонопольний закон було прийнято у:*
а) 1776р.;
б) 1867 р.;
в) 1890 р.;
г) 1913 р.;

- д) 1933 р.;
ж) 1992 р.

16. Перший антимонопольний закон було прийнято в:

- а) Англії;
б) Німеччині;
в) США;
г) Росії;
д) Франції.

17. Який кількісний критерій визначення монопольного стану підприємств прийнято в Україні?

- а) не прийнято;
б) частка ринку товару одного підприємства становить понад 35%;
в) частка ринку товару одного підприємства становить понад 30%;
г) частка ринку товару одного підприємства становить понад 25%;
д) правильна відповідь відсутня.

Б) задачі

1. Попит і пропозиція на даний товар задані відповідно алгебраїчно:

$$Q_D = 700 - 10P$$

$$Q_S = 600 + 30P,$$

Де Q_D – функція попиту на товар, або обсяг попиту;

Q_S – функція пропозиції товару, або обсягу пропозиції;

P – ціна на товар

Знайти: а) рівноважну ціну на даний товар,

б) рівноважну кількість даного товару.

2. Студент Андрій цього року відвідав 10 концертів рок-музики. В наступному році його дохід збільшиться на 5%, ціни на концерт рок-музики збільшаться на 2 %, а ціни на білети в кіно зменшаться на 2 %.

Відомо, що його еластичність попиту за ціною на концерти рок-музики дорівнює -2, еластичність його попиту на концерти за доходом дорівнює 3, а перехресна еластичність попиту на концерти за ціною білетів в кіно дорівнює 0,5.

Обрахувати, скільки концертів рок-музики відвідає Андрій за таких умов у наступному році.

В) питання для самоконтролю:

1. Які основні риси ринкової організації господарства?
2. Хто, на вашу думку, є суб'єктом ринку і що є об'єктом ринкових відносин?
3. Які переваги і недоліки ринкового механізму господарювання?
4. Обґрунтуйте, чому відносини власності є визначальними у формуванні ринкового механізму.
5. Назвіть спільні і відмінні передумови існування ринку і товарного виробництва.
6. Яка роль цінового механізму і конкуренції в ринковій економіці?
7. Які функції виконує ринок?
8. Які види ринків ви можете назвати?
9. Що таке інфраструктура ринку, і яку роль вона відіграє в організації і функціонуванні ринкових відносин?
10. Визначте поняття «конкуренція».
11. Які методи цінової і нецінової конкуренції вам відомі?
12. Охарактеризуйте основні напрями конкурентної політики держави.
13. Назвіть найбільш відомі моделі ринкової економіки. Чим вони різняться?
14. Що являє собою модель соціального ринкового господарства?
15. В чому суть закону попиту? Як зображається крива попиту?
16. Які фактори впливають на пропозицію? Що таке „крива пропозиції“?
17. Що таке альтернативна вартість ресурсу, товару взагалі? Як між собою пов'язані тип власності і характер використання ресурсів?
18. Обґрунтуйте умови досягнення ринкової рівноваги.
19. Охарактеризуйте не грошову складову ціни. Коли і як вона утворюється і до яких наслідків призводить?
20. Які існують класифікації товарів згідно понять еластичності?
21. Що таке „рідкісне благо“ і як виглядає графічне зображення попиту і пропозиції на ринку „рідкісного блага“?
22. У чому полягає сутність та роль конкуренції в ринковій економіці?
23. Типи конкурентної поведінки та їх характеристика

24. Розкрийте позитивні і негативні наслідки конкуренції.
25. Чим відрізняється досконала конкуренція від недосконалої?
26. Які основні причини виникнення монополій?
27. У чому полягає сутність монополії?
28. Позитивні і негативні наслідки монополії.
29. Суть олігополії. Олігополістичний ринок.
30. У чому полягає сутність і мета антимонопольної політики держави?
31. Назвіть основні функції Антимонопольного комітету України.

Г) питання для дискусії:

1. Вільне ринкове господарство і соціально орієнтована ринкова економіка.
2. Порівняльний аналіз Німецької моделі економіки і моделі економіки України.
3. Форми, цілі і межа державного регулювання в ринкових економічних системах.
4. Формування конкурентного середовища в українській економіці. Співвідношення конкурентного та монопольного секторів.
5. Антимонопольна політика держави як запорука ефективності економічних перетворень.
6. Чому тотальний монополізм в економіці, особливо у сфері виробництва, призводить до нееластичності попиту?
7. Як змінюється виробнича і збутова політика підприємств як реакція на зміну попиту і пропозиції?
8. В чому полягає проблема товарного дефіциту з точки зору ринкової рівноваги і законів попиту та пропозиції?
9. Проаналізуйте виняткові ситуації на ринку особливих товарів, коли досягнення ринкової рівноваги неможливе.
10. Яким чином пов'язані між собою теорія споживчої поведінки і теорія ринкового попиту й пропозиції?
11. Як впливають еластичність (чи нееластичність) попиту і пропозиції товару на зміни в обсязі виручки продавця?
12. Конкуренція, її суть і економічні основи. Закон конкуренції.
13. Ринкова класифікація видів конкуренції та їхні особливості.
14. Значення конкуренції у розвитку сучасного ринкового господарства України (на прикладі будівельної галузі).
15. Монополія: причини виникнення, суть та основні форми.
16. Олігополія: суть та характеристика. Олігополістичний ринок.
17. Антимонопольна політика України. Антимонопольне законодавство.
18. Американська, європейська та японська система антимонопольного законодавства (порівняльна характеристика).

ТЕМА 6. ПІДПРИЄМСТВО ТА ПІДПРИЄМНИЦТВО В СИСТЕМІ ЕКОНОМІЧНИХ ВІДНОСИН

Основні категорії і поняття

Підприємництво, підприємницька діяльність, теорії підприємництва, мотиви підприємницької діяльності, підприємець, бізнес, підприємство, фірма, організація, конгломерат, корпорація, партнерство, одноосібне володіння, спільне підприємство, мале підприємство, фірма-сателіт, фірма-аутсайдер, диверсифікація, вертикальне і горизонтальне комбінування, венчурне підприємство, лізинг, франчайзинг, маркетинг.

План семінарського заняття

1. Підприємництво: сутність і функції.
2. Умови і принципи підприємницької діяльності.
3. Організаційні форми підприємництва.
4. Підприємство: сутність, ознаки і функції.
5. Види підприємств.
6. Малий і середній бізнес в економіці.
7. Бізнес-план підприємства.
8. Маркетингова діяльність підприємства.

Завдання для самостійної роботи

А) тести:

1. Для підприємницької діяльності не характерні:

- a. економічна самостійність;
- b. необмежена самостійність у господарській діяльності;
- c. ризик.

2. *Особливості підприємництва у сільському господарстві обумовлені:*
 - a. більшою залежністю результатів діяльності від природнокліматичних умов;
 - b. найбільшою, порівняно з іншими сферами, тривалістю виробничого циклу;
 - c. низькою рентабельністю.
3. *Яке з визначень сутності підприємства правильне:*
 - a. підприємство - це певна сукупність продуктивних сил і відносин власності;
 - b. підприємство - це ланка, в межах якої відбувається одиничний поділ праці;
 - c. підприємство - це основна ланка народного господарства, яка забезпечує виробництво переважної маси товарів і послуг, здійснює науково-дослідницьку і комерційну діяльність з метою привласнення прибутку.
4. *Товариство з обмеженою відповідальністю передбачає:*
 - a. суворо обмежену кількість його членів;
 - b. участь тільки фізичних осіб;
 - c. додаткові обмеження на використання прибутку у невиробничих цілях;
 - d. відповідальність у межах паю.
5. *Які риси характерні для закритих акціонерних підприємств:*
 - a. акції цих підприємств не надходять у вільний продаж;
 - b. акції цих підприємств продаються і купуються всіма бажаючими;
 - c. акції цих підприємств котируються на фондових біржах.
6. *Мала фірма, яка зберігає відносну самостійність від великої фірми:*
 - a. фірма-сателіт;
 - b. фірма-аутсайдер;
 - c. фірма-інноватор;
 - d. фірма-субпідрядник.
7. *Повному товариству властиві:*
 - a. найбільша втрата самостійності його членів;
 - b. найвищий ступінь стійкості;
 - c. необмежена відповідальністю учасників;
 - d. створення, як правило, додаткових органів контролю та управління.
8. *Кого з перелічених суб'єктів не можна вважати підприємцями?*
 - a. власника кафе;
 - b. фермера;
 - c. власника простих акцій;
 - d. власника облігацій державної позики;
 - e. правильна відповідь відсутня.
9. *Венчурні підприємства — це малі підприємства, які спеціалізуються в області:*
 - a. виробництва товарів та послуг;
 - b. наукових досліджень;
 - c. транспортування та реалізації товарів;
 - d. освіти та підготовки кадрів.
10. *Перевагою одноосібного володіння є:*
 - a. зосередження різних функцій (бухгалтера, інженера, торговця, управляючого тощо) в руках однієї людини;
 - b. широкий доступ до кредиту;
 - c. свобода власника, особиста ініціатива;
 - d. безпосередній зв'язок доходу власника та успішної діяльності підприємства.

Б) питання для самоконтролю:

1. Охарактеризуйте економічну категорію "підприємництво".
2. Зробіть порівняльний аналіз класичної та інноваційної моделей підприємництва.
3. Назвіть принципи і умови підприємницької діяльності.
4. Які переваги і недоліки таких форм організації бізнесу, як: одноосібне володіння, партнерство, корпорація?
5. Що таке підприємство? Його ознаки і особливості.
6. Наведіть основні критерії поділу підприємств на види.
7. Складіть бізнес-план підприємства.
8. Що включає маркетингова діяльність підприємства?

В) питання для дискусії:

1. Ризик і невизначеність. Методи управління ризиком.
2. Підприємництво і бізнес.
3. Чинники, що обмежують підприємницьку діяльність.

4. Підприємництво і економічна культура.

ТЕМА 7. КАПІТАЛ ПІДПРИЄМСТВА, ЙОГО КРУГООБІГ ТА ОБІГ

Основні категорії і поняття

Капітал, людський капітал, інтелектуальний капітал, соціальний капітал, промисловий капітал, основний капітал, оборотний капітал, фонди обігу, оборотні засоби, фізичний та моральний знос капіталу, рентабельність.

План семінарського заняття

1. Сутність капіталу, його матеріально-речовий зміст та соціально-економічна форма. Капітал як фактор виробництва. Структура капіталу та його обіг.
2. Промисловий капітал. Стадії кругообігу і функціональні форми промислового капіталу.
3. Основний капітал. Фізичне та моральне зношення основного капіталу. механізм відтворення основного капіталу. обіговий капітал. Час і швидкість обігу. Фактори, що впливають на швидкість обігу.
4. Оборотні засоби та їх структура. Показники ефективності використання основного та обігового капіталу. Рентабельність.

Завдання для самостійної роботи

А) тести:

1. Капітал - це:

- а) грошові заощадження;
- б) готова продукція;
- в) сировина, матеріали;
- г) будівлі та споруди;
- д) заробітна плата;
- е) земля;
- є) ноу-хау, наукові розробки, інноваційні технології;
- ж) усі відповіді вірні;
- з) вірні відповіді а), в), г), е).

2. За яким критерієм поділяють капітал (виробничі фонди) на основний і оборотний:

- а) за величиною вартості і його структурних елементів;
- б) за характером участі в процесі виробництва і особливостями перенесення власної вартості на продукцію, що виробляється;
- в) за сферою функціонування.

3. У чому виявляються відмінності обороту основних виробничих і оборотних виробничих фондів?

- а) основні виробничі фонди обертаються за один виробничий цикл, а оборотні – за декілька;
- б) основні виробничі фонди обертаються за декілька виробничих циклів, а оборотні – за один;
- в) пасивна частина основних виробничих фондів обертається за декілька виробничих циклів, а їх активна частина і оборотні фонди – за один цикл.

4. Як називають матеріальні витрати підприємства на виробництво товару, виражені в грошовій формі?

- а) ціна виробництва;
- б) вартість виробництва;
- в) собівартість.

5. Структура витрат виробництва за економічною ознакою включає:

- а) витрати на сировину, матеріали, комплектуючі;
- б) заробітну плату основних виробничих працівників;
- в) заробітну плату адміністративно-технічного персоналу;
- г) витрати на устаткування, обладнання, транспортні засоби;
- д) відрахування у соціальні фонди по зарплаті;
- е) амортизаційні відрахування;
- ж) інші витрати.

6. Альтернативні витрати використання капіталу, що належить власникам підприємства називаються:

- а) загальними;
- б) середніми;
- в) явними;
- г) неявними;
- д) економічними.

7. Собівартість продукції – це:

- а) грошовий вираз витрат на виробництво та реалізацію продукції;
- б) узагальнюючий показник, який відображає стан техніки та рівень організації виробництва;

в) показник, який відображає стан економічного обґрунтування господарювання на підприємстві;
г) власне визначення.

8. *Фізичний знос I роду (виробничий) характеризує:*

- а) створення нових засобів праці, які дешевші за діючі;
- б) втрата діючими засобами своїх первісних техніко- експлуатаційних якостей;
- в) створення нових засобів праці, більш продуктивних, довговічних;
- г) дія природних факторів.

9. *Фізичний знос II роду (виробничий) характеризує:*

- а) створення нових засобів праці, які дешевші за діючі;
- б) втрата діючими засобами своїх первісних техніко- експлуатаційних якостей;
- в) створення нових засобів праці, більш продуктивних, довговічних;
- г) дія природних факторів.

10. *Моральний знос I роду характеризує:*

- а) створення нових засобів праці, які дешевші за діючі;
- б) втрата діючими засобами своїх первісних техніко- експлуатаційних якостей;
- в) створення нових засобів праці, більш продуктивних, довговічних;
- г) дія природних факторів.

11. *Моральний знос II роду характеризує:*

- а) створення нових засобів праці, які дешевше діючих;
- б) втрата діючими засобами своїх первісних техніко- експлуатаційних якостей;
- в) створення нових засобів праці, більш продуктивних, довговічних;
- г) дія природних факторів.

12. *Доход підприємства - це:*

- а) виручка від підприємницької діяльності;
- б) прибуток від підприємницької діяльності;
- в) виручка від реалізації продукції за винятком повної собівартості;
- г) додатковий продукт у грошовому вираженні;
- д) прибуток від реалізації підсобних господарств.

13. *Рентабельність – це:*

- а) абсолютний показник ефективної діяльності підприємства;
- б) відносний показник ефективної діяльності підприємства;
- в) чистий прибуток підприємства;
- г) дохід підприємства;
- д) відношення прибутку до витрат на його одержання.

14. *Рентабельність визначається як процентне відношення:*

- а) прибуток до собівартості;
- б) розрахункового прибутку до вартості виробничих фондів;
- в) балансового прибутку до вартості виробничих фондів.

В) питання для самоконтролю:

1. Дайте характеристику капіталу як економічної категорії.
2. Охарактеризуйте основні концепції капіталу, сформовані у процесі розвитку економічної науки.
3. Охарактеризуйте конкретні форми існування капіталу.
4. Проаналізуйте відмінності між основним та оборотним капіталом.
5. Які умови необхідні для зростання капіталу?
6. Які фактори впливають на розмір капіталу і співвідношення його частин?
7. Що таке оборот капіталу і чим він відрізняється від кругообороту?
8. Які методи накопичення капіталу?
9. Що таке амортизація і для чого вона потрібна?

Г) питання для дискусії:

1. Капітал: сутність, матеріально-речовий зміст, соціально-економічна форма.
2. Характеристика структури капіталу та його обіг. Час і швидкість обігу.
3. Структура оборотних засобів підприємства.
4. Проблеми фізичного та морального зношення основних фондів будівельних підприємств: шляхи їх вирішення.
5. Особливості амортизації основного капіталу в умовах сучасного стану науково-технічної революції.
6. Час обігу виробничих фондів і шляхи його прискорення в будівництві.
7. Витрати виробництва та шляхи зниження собівартості продукції.
8. Шляхи підвищення рентабельності будівельного виробництва.

ТЕМА 8. ФОРМУВАННЯ І РОЗПОДІЛ ДОХОДІВ

Основні категорії і поняття

Доход; функціональний та персональний розподіл доходів; заробітна плата; рента; підприємницький доход; відсоток; сімейний доход; сімейний бюджет; рівень життя; якість життя; добробут; бідність; злиденність; субсидія; реальні та номінальні доходи; індексація; диференціація доходів; крива Лоренца; децильний коефіцієнт; коефіцієнт Джині; соціальний захист населення.

План семінарського заняття

1. Сутність, види і джерела формування доходів. Номінальні й реальні доходи.
2. Функціональний розподіл доходів.
3. Сутність, види, форми і системи заробітної плати.
4. Персональний розподіл доходів. Сімейні доходи, їх рівень, джерела і структура.
5. Диференціація доходів населення. Крива Лоренца і коефіцієнт Джині.
6. Ринок праці: зміст та особливості функціонування. Принципи й механізм впливу держави на ринок праці.
7. Соціальний захист населення.

Завдання для самостійної роботи

А) тести:

1. Що розуміють під функціональним розподілом доходу:

- a. розподіл доходу між споживанням і заощадженням;
- b. розподіл національного доходу між різними факторами виробництва;
- c. розподіл доходів між основними економічними суб'єктами;
- d. розподіл фірмою доходу на дивіденди й розвиток виробництва;
- e. усі відповіді неправильні.

2. Що належить до напрямів використання особистих доходів:

- a. споживання;
- b. заощадження;
- c. сплата податків;
- d. усі напрями.

3. Реальну заробітну плату обчислюють як:

- a. відношення номінальної зарплати до рівня цін;
- b. відношення рівня цін до номінальної зарплати;
- c. відношення номінальної зарплати до суми цін товарів і послуг, куплених за неї;
- d. відношення суми цін товарів і послуг, куплених за номінальну зарплату, до рівня цін;
- e. усі відповіді неправильні.

4. У країнах із розвинутою ринковою економікою у структурі доходів сім'ї найвищу питому вагу мають:

- a. заробітна плата;
- b. доходи від підсобного господарства;
- c. майнові доходи;
- d. трансферні державні платежі;
- e. доходи від тіньової економіки.

5. Крива Лоренца відображає:

- a. ступінь рівності в розподілі доходів у суспільстві;
- b. ступінь диференціації доходів працівників різних галузей;
- c. залежність між розміром доходу та рівнем споживання;
- d. залежність між кількістю членів домогосподарства та обсягом їхніх доходів;
- e. усі відповіді неправильні.

6. Яке твердження правильне:

- a. що ближча крива Лоренца до бісектриси, то вищий ступінь рівності розподілу доходів у країні;
- b. у перехідній економіці України рівень диференціації доходів у 1990-х роках знижувався;
- c. розрив у рівнях доходів між 20% найбагатшого і 20% найбіднішого населення у розвинутих країнах більший, ніж у країнах, що розвиваються;
- d. частка заробітної плати у доходах населення в Україні вища, ніж у країнах з розвинутою ринковою економікою;
- e. коефіцієнт Джині в економіці України прямує до нуля.

7. Диференціація доходів населення — це:

- a. неоднаковий рівень доходів домогосподарств або працівників;
- b. висока частка майнових доходів у структурі доходів населення;
- c. зміна співвідношення між мінімальною зарплатою і мінімальною пенсією;
- d. висока частка соціальних трансферів у структурі доходів населення;
- e. усі твердження неправильні.

8. Диференціація доходів населення:

- a. є недоліком певної економічної системи;
- b. простежується в усіх економічних системах;
- c. є неминучою, але держава може цілком її усунути;
- d. є результатом неправильної економічної поведінки окремих суспільних груп;
- e. усі твердження неправильні.

9. Який показник найповніше характеризує рівень життя:

- a. коефіцієнт участі в робочій силі;
- b. номінальні особисті доходи;
- c. номінальні використовувані доходи;
- d. натуральні доходи;
- e. реальні використовувані доходи на душу населення.

10. Що є джерелом заробітної плати, яку робітник отримує на підприємстві?

- a. накопичені грошові кошти роботодавця;
- b. прибуток;
- c. новостворена робітником вартість.

Б) задачі:

1. Припустимо, що Петро, Сергій, Ігор, Галина та Наталя отримують доходи у розмірі 500, 250, 125, 75 і 50 грн. відповідно. Побудуйте криву Лоренца і визначте, який відсоток загального доходу отримує найбагатший і найбідніший з них.

2. У 2004 р. номінальна зарплата становила 200 гр.од., а ціна хліба - 2 гр.од., у 2005 р. номінальна зарплата зросла на 5%, а ціна на хліб - на 12%. Визначте: номінальну зарплату і ціну хліба у 2004 році, а також реальну зарплату, виражену хлібом.

Обґрунтуйте, чому реальна зарплата (виражена хлібом) у другому періоді стала меншою, ніж у першому. Які наслідки для рівня життя індивідуальних домашніх господарств можна передбачити, якщо узагальнити чисельні значення наведеного вище прикладу (замість підвищення цін на хліб прийняти загальне підвищення рівня цін)?

Обчисліть зміни відносно 2004 року та поясніть їх вплив на рівень життя індивідуальних домашніх господарств, якщо б у 2005 році зарплата зросла на 9%, а ціна на хліб - на 6%.

3. Робітник 5-го розряду працював у цеху 20 робочих днів. Тарифний коефіцієнт для робітника цього розряду — 1,8; денна тарифна ставка робітника 1-го розряду визначена в розмірі 5 грн.

Визначте: денну і місячну заробітну плату робітника, а також вкажіть, до якої системи заробітної плати належить така організація оплати праці?

4. За перші 5 років реформування економіки роздрібні ціни в Україні зросли у 118 тис. разів, а грошові доходи населення — у 18 тис. разів.

Визначте: як змінилися за цей час реальні доходи населення?

5. За робочий день робітник виробив 18 деталей, за кожен з яких відповідно до розцінок отримав 5 грн., а всього — 90 грн. У процесі праці він зекономив матеріалів на 2000 грн. Відповідно до існуючого положення 3/4 зекономлених ресурсів у грошовій формі видаються у вигляді премії робітникам, а 1/4 залишається підприємству.

Визначте: а) загальний денний заробіток робітника; б) систему заробітної плати, яка застосовувалася на підприємстві.

В) питання для самоконтролю:

1. Дайте визначення сутності доходу як економічної категорії.
2. Назвіть види та джерела формування доходів населення.
3. У чому полягає функціональний та персональний розподіл доходів?
4. Які форми розподілу доходів за трудові результати та економічну діяльність Ви знаєте?
5. Що таке заробітна плата? Яких форм вона набуває?
6. Дайте визначення рентного доходу та підприємницького доходу. Які умови їх виникнення?
7. Охарактеризуйте структуру та напрями використання сімейних доходів.
8. Які Ви знаєте методи відображення та виміру нерівномірного розподілу доходів між різними верствами населення?
9. Дайте визначення рівня та якості життя населення, що таке прожитковий мінімум?
10. Назвіть основні елементи механізму соціального захисту населення.

Г) питання для дискусії:

1. Економічна ефективність і соціальна справедливість.
2. Основні компенсатори і латентні механізми гальмування поширення бідності, що діяли в Україні у трансформаційний період.
3. Проблеми захисту інтересів учасників накопичувальної пенсійної системи.
4. Пенсійна реформа в Україні та її вплив на макроекономічні показники.

ТЕМА 9. РИНКОВІ ВІДНОСИНИ В АГРОПРОМИСЛОВОМУ СЕКТОРІ ЕКОНОМІКИ

Основні категорії і поняття

Агропромисловий комплекс, аграрні відносини, фермерське господарство, кооперативне господарство, державне та змішане господарство, рентні відносини, рентний дохід, монопольна рента, ринок землі, агропромислова інтеграція.

План семінарського заняття

1. Аграрна сфера виробництва та її особливості. Сутність аграрних відносин.
2. Форми господарювання у сільському господарстві: фермерські, кооперативні, державні, змішані.
3. Рентні відносини. Сутність земельної ренти, її види та механізм створення. Розподіл і використання рентного доходу.
4. Ринок землі. Попит і пропозиція на землю. Ціна землі.
5. Агропромислова інтеграція й агропромисловий комплекс. Механізм реалізації аграрних відносин в сучасних умовах.
6. Державна політика регулювання та підтримки сільськогосподарського виробника.

Завдання для самостійної роботи

А) тести:

1. Різниця між вартістю валової продукції і витратами на її виробництво?
 - а) прибуток;
 - б) рентабельність;
 - г) чистий дохід;
 - д) валовий дохід.
2. Що означає термін "кадастр"?
 - а) сукупність даних про землю;
 - б) сукупність галузей, які обслуговують основні галузі матеріального виробництва;
 - в) сукупність даних про фінансовий стан підприємства;
 - г) сукупність даних про засоби праці.
3. Надлишок вартості сільськогосподарської продукції над суспільною ціною її виробництва, який присвоюється, землевласнику називається?
 - а) диференціальна рента;
 - б) монопольна рента;
 - в) абсолютна рента.
4. Здатність конкретної праці виготовляти певну кількість продукції або виконувати певний обсяг робіт за одиницю робочого часу?
 - а) ефективність;
 - б) трудоємність;
 - в) рентабельність;
 - г) продуктивність.
5. Грошовий вираз поточних витрат підприємства спрямований на виробництво і реалізацію одиниці продукції?
 - а) валовий дохід;
 - б) прибуток;
 - в) рентабельність;
 - г) собівартість.
6. Поняття, яке включає, деяку частину запасів праці, що не бере участь у процесі виробництва?
 - а) робоча сила;
 - б) трудові ресурси;
 - в) баланс праці;
 - г) робочий колектив.
7. Різниця між виручкою від реалізації продукції і всіма витратами на її виробництво і реалізацію?
 - а) економічна ефективність;
 - б) прибуток;
 - в) чистий дохід;
 - г) рентабельність.
8. Земельна реформа ?
 - а) це комплекс економічних, правових, технічних і організаційних заходів;
 - б) це комплекс економічних, фінансових, технічних, адміністративних заходів;
 - в) це комплекс правових та економічних заходів;
 - г) це юридичні та технічні заходи.

9. Що таке пай?

- а) документ, що свідчить про терміни користування землею;
- б) це договір, заснований на платному володінні та користуванні земельної ділянки;
- в) це земельна ділянка з правом приватизації громадянами України;
- г) це частина землі, визначена в результаті поділу земель у колективну власність, серед членів с/г підприємств.

10. До якого напрямку аграрної політики належить: земельна реформа, розвиток с/г, реформа поділу майна, приватизація підприємств з переробки і збуту продукції с/г ?

- а) політика міжнародних товарних угод;
- б) політика стабілізації та підтримки рівня цін;
- в) політика структурних реформ;
- г) політика підтримки зниження собівартості.

11. Горизонтальна інтеграція – це ?

- а) об'єднання підприємств в одній і тій же галузі та сфері діяльності;
- б) поділ підприємств по галузях і сферах діяльності;
- в) угруповання і оцінка підприємств по галузях і сферах діяльності;
- г) розділення підприємств за рівнем рентабельності.

12. Систематичне збільшення виробництва с/г продукції, яке дає можливість не тільки забезпечити досягнутий рівень її споживання в суспільстві, а й виготовляти додаткові предмети споживання і засоби виробництва?

- а) вертикальна інтеграція;
- б) спеціалізація;
- в) розширене відтворення;
- г) концентрація.

В) питання для самоконтролю:

1. Які особливості мають відносини власності на землю?
2. Які особливості має сільськогосподарське виробництво?
3. Що таке фермерське господарство і чому в багатьох країнах воно має переважно організаційно-правову форму виробництва в аграрній сфері?
4. Яка роль сільського господарства у суспільному виробництві?
5. Які додаткові (порівняно з загальними) недоліки має приватна власність на землю?
6. Що таке диференціальна рента і в зв'язку з чим вона виникає?
7. Яку ренту отримує землевласник, здаючи в оренду землі з найгіршою якістю?
8. Що таке монопольна рента?
9. Що таке ціна землі і як вона визначається?
10. У чому полягає унікальність земельного потенціалу України?

Г) питання для дискусії:

1. Аграрна реформа в Україні.
2. Фермерські господарства та перспективи їх розвитку в Україні.
3. Найважливіші особливості процесу розвитку АПК в Україні.
4. Взаємовідносини сільськогосподарських підприємств з фінансовою системою.
5. Використання земельних ресурсів у найбільш розвинених країнах світу.

ТЕМА 10. ДЕРЖАВА ТА ЇЇ ЕКОНОМІЧНІ ФУНКЦІЇ

Основні категорії і поняття

Фінанси, фінансові відносини, фінансово-промислова група, бюджет, бюджетний дефіцит, державний борг, податок, податки прямі і непрямі, податкова декларація, принципи оподаткування, податкова система, пролонгація, дефолт, кредит, кредитна система, позика, позика державна, застава, відсоток, ставка відсоткова, кредит, іпотечний кредит, комерційний кредит, банківський кредит, банк, банківська система, банківський прибуток, вексель, акція, облігація, чек, ощадний сертифікат, фондова біржа, біржові індекси.

План семінарського заняття

1. Необхідність, суть і функції фінансів. Фінансова система України.
2. Державний бюджет та його структура.
3. Бюджетний дефіцит: причини й шляхи подолання. Державний борг.
4. Податкова система: суть, структура, значення, принципи побудови та функціонування.
5. Суть і функції податків. Види податків. Крива А.Лаффера.
6. Перетворення грошей на капітал і розвиток кредиту: необхідність та сутність кредиту. Принципи функціонування кредитних відносин.
7. Джерела, форми, види та функції кредиту. Позиковий відсоток.
8. Кредитна система та її структура. Сучасна банківська система, її рівні та операції.
9. Ринок цінних паперів. Фондова біржа.

Завдання для самостійної роботи

А) тести:

1. *Яке з положень найгрунтовніше розкриває зміст категорії "фінанси"?*
 - a. фінанси — це гроші;
 - b. фінанси — це вся сукупність грошових доходів населення;
 - c. фінанси — це сукупність відносин власності між державою, підприємствами і населенням з приводу формування і використання грошових фондів.
2. *Яке з визначень найповніше характеризує зміст державних фінансів?*
 - a. державні фінанси — це сукупність всієї грошової маси в країні;
 - b. державні фінанси — це сукупність грошових фондів, які зосереджуються в руках держави і використовуються нею для здійснення соціально-економічної функції;
 - c. державні фінанси — це сума грошової маси, що використовується для обслуговування товарного обігу.
3. *У чому полягає сутність фінансів підприємства?*
 - a. фінанси підприємства — це грошова сума, яка зберігається в касі бухгалтерії підприємства;
 - b. фінанси підприємства — це грошові кошти, що знаходяться на рахунку підприємства в банках;
 - c. фінанси підприємства — це сукупність грошових ресурсів, які використовуються для обслуговування виробничо-господарської діяльності підприємства.
4. *Яке з визначень розкриває зміст категорії "фінанси населення"?*
 - a. фінанси населення — це грошові заощадження, що зберігаються в ощадбанку, вдома та у вигляді цінних паперів;
 - b. фінанси населення — це грошові ресурси, що формуються у жителів країни з доходів, отриманих від трудової і господарської діяльності, від цінних паперів, власності і спрямовуються на задоволення потреб населення;
 - c. фінанси населення — це грошова заробітна плата, пенсія, стипендія та грошові суми, одержані у вигляді лотерейних вигащів.
5. *Яка тенденція найхарактерніша для сучасної системи державного бюджету?*
 - a. збалансованість видаткової частини бюджету з доходною;
 - b. зменшення частки податків у доходах державного бюджету;
 - c. зростання частки видатків з державного бюджету на соціальні цілі.
6. *Із перелічених функцій центрального банку назвіть ту, якої він не виконує:*
 - a. регулювання грошового обігу в країні;
 - b. надання кредиту окремим підприємствам, фірмам, фізичним особам;
 - c. емісія грошей.
7. *Які операції комерційних банків належать до активних?*
 - a. випуск акцій;
 - b. надання позики підприємствам;
 - c. залучення до зберігання в банку коштів населення, підприємств.
8. *Які пасивні операції здійснюють комерційні банки?*
 - a. вкладення капіталу банку в розбудову мережі транспорту;
 - b. надання грошової позики окремим громадянам на будівництво житла;
 - c. розміщення серед населення облігацій державної позики.
9. *Які функції виконують комерційні банки?*
 - a. надання позики промисловим підприємствам;
 - b. емісія грошей;
 - c. здійснення розрахунків між окремими господарськими одиницями;
 - d. зберігання золотого запасу держави.
10. *У чому полягає основна відмінність забезпечених кредитів від незабезпечених?*
 - a. позики, надані банком державі для покриття дефіциту бюджету;
 - b. позики, надані банком під заставу;
 - c. позики, надані під високий відсоток позичальнику.

Б) задачі:

1. На основі наведених даних складіть баланс центрального банку країни.

Цінні папери	80 млрд. грн.
Резерви комерційних банків	20 млрд. грн.
Банкноти, випущені в обіг	70 млрд. грн.
Депозити скарбниці	5 млрд. грн.

Інші активи	5 млрд. грн.
Позики комерційним банкам	5 млрд. грн.
Золотовалютні резерви	10 млрд. грн.
Інші зобов'язання і власний капітал	5 млрд. грн.

Визначте, яким чином перелічені нижче операції, що здійснюються незалежно одна від одної, позначаються на балансі центрального банку.

А) Центральний банк продає на відкритому ринку державні цінні папери на суму 50 млн. грн. населенню, яке оплачує їх чеками.

Б) Комерційні банки позичають у центрального банку 15 млн. грн.

В) Центральний банк купує у комерційних банків на відкритому ринку державні цінні папери на суму 7 млн. грн.

2. Інвестор бажає придбати акції АТ "АВС". Виходячи з динаміки розвитку АТ за попередні роки, він очікує отримання дивіденду в розмірі 12 грн. на звичайну акцію та приросту курсової вартості акції в розмірі 20 грн. На вкладений капітал інвестор бажає отримати доходність в розмірі 30%. Визначити ціну, яку інвестор готовий заплатити за акцію АТ.

3. За даними таблиці розрахуйте середні та граничні податкові ставки.

Яким є податок: 1) прогресивним? 2) пропорційним? 3) регресивним? Поясніть чому.

Чому в останні роки в розвинених країнах існує тенденція зниження ступеня прогресивності податкових систем?

Дохід	Податок	Середня ставка податку	Гранична податкова ставка
0	0	-	-
50	5	-	-
100	15	-	-
150	30	-	-
200	50	-	-
250	75	-	-

4. На основі наведеної інформації визначити фондовий індекс по 4 транспортних компаніях, якщо базове значення індексу становить 50:

Компанія	Базовий період		Поточний період	
	Ціна за акцію, грн.	Кількість акцій, млн.од.	Ціна за акцію, грн.	Кількість акцій, млн.од.
A	12	15	17	15
B	31	25	27	30
C	49	45	53	60
D	25	30	24	35

5. Економіка країни знаходиться у стані рівноваги за умов, що споживання домашніх господарств визначається функцією $C=150+0,8Y$, інвестиції дорівнюють 120; витрати держави на купівлю благ - 200; трансфертні виплати з бюджету - 65, а ставка прибуткового податку - 0,3.

а) Визначить: 1) рівноважний НД; 2) значення мультиплікатора; 3) стан Держбюджету.

б) Які методи покриття бюджетного дефіциту ви запропонували б у даній ситуації?

В) питання для самоконтролю:

1. Дайте визначення категорії "фінанси" і розкрийте об'єктивну необхідність їх виникнення.

2. Що таке фінансова система, які її складові?

3. Дайте визначення державного бюджету, розкрийте його функції, а також структуру надходжень та видатків.

4. Що таке дефіцит державного бюджету? Які шляхи його подолання? Розкрийте зв'язок між бюджетним дефіцитом і державним боргом. Які методи управління державним боргом Ви знаєте?
5. Дайте визначення податків і розкрийте їх функції.
6. Що таке податкова система? Намалюйте криву Лаффера.
7. Дайте визначення категорії "кредит", назвіть джерела його формування та принципи функціонування.
8. Охарактеризуйте основні види кредиту.
9. Що таке кредитна система?
10. Які функції виконує центральний банк?
11. Назвіть види операцій, що здійснюють комерційні банки.
12. Розкрийте сутність та особливості функціонування ринку цінних паперів.
13. Назвіть функції фондової біржі. Які фондові індекси Ви знаєте?

Г) питання для дискусії:

1. Причини утворення бюджетного дефіциту та проблеми забезпечення боргової безпеки України.
2. Завдання й методи проведення грошової політики Національним банком України.
3. Особливості формування фондового ринку України та шляхи його подальшої розбудови.
4. Основні характеристики та порогові індикатори безпечного стану фінансово-кредитної сфери.
5. Дегінізація економіки й шляхи повернення тіньових капіталів.

ТЕМА 11. СВІТОВЕ ГОСПОДАРСТВО І МІЖНАРОДНІ ЕКОНОМІЧНІ ВІДНОСИНИ. ЕКОНОМІЧНІ АСПЕКТИ ГЛОБАЛЬНИХ ПРОБЛЕМ

Основні категорії і поняття

Світове господарство; міжнародний поділ праці; міжнародна спеціалізація і кооперація; світовий ринок; протекціонізм; фритредерство; демпінг; відкритий ринок; торговельний баланс; платіжний баланс; валюта; валютний курс; конвертованість; теорія абсолютних і порівняльних переваг; міграція робочої сили; глобалізація; глобальна економіка; інтернаціоналізація; інтеграція; конвергенція; економічна безпека; Європейська валютна система; Міжнародний банк реконструкції і розвитку; Міжнародний валютний фонд; валютний ринок; міжнародний кредит; міжнародний вивіз капіталу; прямі і портфельні іноземні інвестиції; вільна економічна зона; міжнародне просування технологій; інжиніринг; ІКАО; транснаціональні корпорації (ТНК); транснаціональні банки (ТНБ); Міжнародна організація сприяння регіональній економічній співпраці (МОРЕС); Світова організація торгівлі; Європейська асоціація вільної торгівлі (СВТ); Європейський союз (ЄС); глобальні проблеми, глобалізація, демографія, екологічна криза, роззброєння.

План семінарського заняття

1. Міжнародний поділ праці та інтернаціоналізація економіки як основа формування світового господарства.
2. Форми міжнародних економічних відносин.
3. Всесвітній ринок товарів та послуг.
4. Торговельний і платіжний баланси країни.
5. Зміст і структура світової валютної системи.
6. Суть, причини, форми і тенденції розвитку міграції робочої сили.
7. Глобалізація як новий етап розвитку інтеграційних процесів у світовій економіці.
8. Сучасна глобалізація світогосподарських зв'язків і загострення загальноцивілізаційних проблем людства. Міжнародне співробітництво у розв'язанні глобальних проблем.
9. Причини виникнення, сутність і класифікація глобальних проблем.
10. Глобальні проблеми і шляхи їх розв'язання людством. Сучасні глобальні проблеми.
11. Паливно-енергетична та сировинна проблеми.
12. Екологічна криза та форми її прояву.
13. Демографічні проблеми світу та шляхи їх вирішення.
14. Проблема та шляхи скорочення зон зубожіння, голоду і хвороб у світі.
15. Проблеми роззброєння та мирного використання атому.
16. Необхідність і форми міжнародного співробітництва у вирішенні глобальних проблем та розвитку світового господарства.

Завдання для самостійної роботи

А) тести:

1. Практично будь-яка національна економіка є:

- a. частиною світової економіки, а тому залежить від неї;
- b. абсолютно відкритою економічною системою і тому цілком залежить від світової економіки;
- c. частиною світової економіки і прагне істотно скоротити свою залежність від неї;
- d. частиною світової економіки і прагне до поширення протекціоністських заходів.

2. Міжнародний поділ праці — це:

- a. система торговельних зв'язків, які склалися у певних часових і територіальних рамках;
- b. спеціалізація окремих країн у межах світового господарства на виробництві певних видів продукції з метою їх реалізації на національному ринку;
- c. система різноманітних форм міжнародного економічного співробітництва, яка передбачає відкритість економіки і вільне переміщення трудових ресурсів;
- d. зосередження окремих стадій єдиного виробничого процесу у різних, найпридатніших для цього країнах;
- e. правильна відповідь не названа.

3. Спеціалізація країни, що ґрунтується на абсолютних перевагах, передбачає:

- a. безперервне розширення випуску найвигідніших для неї товарів;
- b. можливість виробляти певні товари з найнижчими, порівняно з іншими країнами, витратами;
- c. перевагу даної країни у природно-кліматичних умовах виробництва визначених товарів;
- d. перевагу даної країни в забезпеченості певними видами ресурсів;

4. Підберіть правильне визначення до терміну протекціонізм:

- a. політика, що обмежує певні зовнішньоторгові операції;
- b. загальна вартість експорту та імпорту;
- c. політика, що заохочує або не перешкоджає вивозу та ввозу товарів;
- d. економічна школа, яка вважала основним джерелом багатства зовнішню торгівлю;
- e. продаж за кордоном товарів за цінами, нижчими від внутрішніх.

5. Організація СОТ регулює умови:

- a. міжнародної торгівлі;
- b. формування валютних курсів;
- c. міграції населення;
- d. міжнародної торгівлі сільськогосподарськими товарами.

6. Валюта — це:

- a. грошова одиниця певної країни;
- b. грошові знаки іноземних держав, які зберігаються у Національному банку України;
- c. національні грошові знаки, якими володіють нерезиденти;

7. Де відображаються усі зовнішньоекономічні операції за певний період?

- a. зовнішньоторгове сальдо;
- b. платіжний баланс;
- c. торговельний баланс;
- d. валовий внутрішній продукт;
- e. чистий національний продукт.

8. "Країна виробляє більше, ніж споживає" за умови:

- a. дефіциту державного бюджету;
- b. збільшення зовнішнього боргу країни;
- c. від'ємного сальдо торгового балансу;
- d. позитивного сальдо торгового балансу;
- e. збільшення видобутку золота в країні.

9. Валютний курс - це:

- b. режим національної валюти без валютних обмежень щодо поточних та фінансових операцій;
- c. можливість вільного обміну на національному ринку іноземної валюти на національну;
- d. ціна відповідної валюти, виражена в іншій валюті;
- e. офіційно визначений грошовий засіб відповідної країни або групи країн.

10. Конвертованість валюти - це:

- a. зниження вартості валюти, її курсу;
- b. можливість вільного обміну на національному ринку іноземної валюти на національну;
- c. ціна відповідної валюти, виражена в іншій валюті;
- d. офіційно визначений грошовий засіб відповідної країни або групи країн.

1. Глобальні проблеми охоплюють:

- a) інтереси усіх класів та верств населення, усіх країн і народів планети, впливають на всі сфери суспільного життя;

- б) проблеми взаємодії природи і суспільства;
в) проблеми суспільних взаємовідносин;
г) проблеми розвитку людини та забезпечення її майбутнього;
д) усі відповіді вірні;
у) вірні відповіді а), б), в).
2. Назвіть закони економічного розвитку соціально-економічних аспектів глобальних проблем:
- а) закони, що діють у межах окремих країн, але мають інтернаціональні форми свого вияву (закон народонаселення, закон нерівномірності економічного розвитку тощо);
б) закони, що діють у межах світового господарства (закон інтернаціоналізації виробництва тощо);
в) загальні економічні закони.
3. Які на ваш погляд форми власності спричинили поглиблення соціально-економічних аспектів глобальних проблем людства?
- а) розвиток акціонерної власності;
б) розвиток приватнокапіталістичної власності;
в) тотальне одержавлення власності.
4. Під демографічною проблемою розуміють:
- а) «демографічний вибух» у країнах, що розвиваються;
б) недостатнє відтворення населення в розвинених країнах;
в) низьку народжуваність в Україні.
5. Для вирішення продовольчої проблеми необхідно:
- а) розвивати та підвищувати ефективність виробництва продовольчих товарів у слаборозвинених країнах;
б) поліпшувати його розподіл серед населення;
в) законодавчо обмежувати зростання чисельності населення;
г) надавати допомогу світовій спільноті відсталим країнам у розв'язанні цих проблем;
д) розвивати виробництво продовольчих товарів у розвинутих країнах;
е) всі відповіді вірні;
ж) вірні відповіді а), б), в), г).
6. Проблема обмеженості природних ресурсів проявляється у:
- а) необхідності освоєння космічного простору;
б) більш широкому освоєнні Світового океану;
в) необхідності створення інноваційних технологій.
7. Раціональне природокористування - це:
- а) встановлення норм споживання на душу населення;
б) соціально-економічний процес створення оптимальних умов використання обмежених ресурсів та забезпечення життєдіяльності людей;
в) використання досягнень науково-технічного прогресу для нарощування темпів виробництва.
8. Шляхами подолання проблем нераціонального природокористування є:
- а) розроблення національних законодавств щодо охорони довкілля;
б) збільшення екологічних інвестицій;
в) формування екологічного світогляду громадян;
г) використання досягнень науково-технічного прогресу, спрямованих на подолання проблем нераціонального природокористування;
д) розвиток нетрадиційних видів енергетики;
е) стимулювання раціонального, економного використання ресурсів як у виробничій сфері, так і в побуті;
ж) усі відповіді вірні.
9. Які найголовніші риси екологічної кризи:
- а) глобальні зміни клімату та виникнення парникового ефекту;
б) поступове зменшення озонового шару планети;
в) зростання кількості жертв природних катастроф (землетрусів, повеней, цунамій тощо);
г) поступове вичерпання сировинних ресурсів.
10. Назвіть основне джерело забруднення довкілля:
- а) специфіка розвитку продуктивних сил і техніко-економічних відносин;
б) особливості розвитку продуктивних сил і відносин власності;
в) особливості розвитку техніки і природні кліматичні умови.
11. Чи впливають ринкові відносини на вирішення проблем забруднення довкілля?
- а) так;
б) ні.
12. Військові конфлікти сучасного світу – серйозна небезпека для людства, оскільки вони:
- а) несуть мільйони жертв, підривають самі основи життя народів;
б) за певних умов можуть перетворюватися у своєрідний «детонатор» нової війни;

- в) поглиблюють екологічну небезпеку;
г) виявляють негативний вплив на морально-психологічний клімат у країнах;
д) перешкоджають поглибленню міжнародне співробітництво;
е) сприяють розвиткові людства;
ж) вірні відповіді а), б), в), г), д);
з) усі відповіді вірні.

13. Появу військових конфліктів спонукають:

- а) над системні суперечності;
б) міжсистемні суперечності;
в) внутрішньосистемні суперечності.

14. Надсистемні військові конфлікти - це:

- а) «сировинні» конфлікти;
б) «екологічні» конфлікти;
в) конфлікти між розвиненими державами;
г) конфлікти між розвиненими і нерозвиненими державами;
д) конфлікти між нерозвиненими державами.

15. Внутрішньосистемними військовими конфліктами є:

- а) «сировинні» конфлікти;
б) «екологічні» конфлікти;
в) конфлікти між розвиненими державами;
г) конфлікти між розвиненими і нерозвиненими державами;
д) конфлікти між нерозвиненими державами.

Б) задачі:

1. Припустімо, що курс гривні до російського рубля становить: 1 гривня = 6,5 рубля. Українські фірми експортують товар "X" у Росію, який коштує там 520 рублів. Російські фірми також виробляють продукт "X" та експортують його в Україну, де його ціна становить 80 грн. Обсяг експорту товару "X" фірмами обох країн однаковий — 60 тис. одиниць.

Напередодні виборів в Україні курс гривні щодо рубля знизився до 1:5,5. Визначте розмір додаткового доходу, який отримують фірми однієї з країн унаслідок зміни курсу.

2. Нижче наведено інформацію про виробничі можливості двох країн.

Товар	Виробничі альтернативи країни "X"				Виробничі альтернативи країни "Z"			
	0	20	40	60	0	20	40	60
A	0	20	40	60	0	20	40	60
B	15	10	5	0	60	40	20	0

Визначте:

- а) внутрішню альтернативну вартість виробництва товару А і товару В у кожній країні;
б) товар, на виробництві якого повинна спеціалізуватися кожна країна;
в) лінії торговельних можливостей кожної країни, якщо умови торгівлі становлять: 1 одиниця товару В дорівнює 2 одиницям товару А;
г) якщо оптимальна структура виробництва для спеціалізації і торгівлі є (20 і 10) для країни "X" і (20 і 40) для країни "Z", то які їхні вигоди від спеціалізації і торгівлі.

3. Уряд України ухвалює рішення про запровадження мита на імпорт олії в розмірі 40 центів за 1 кг. Світова ціна на олію становить 800 дол. за тонну. Обсяг виробництва олії в Україні за вільної торгівлі становить 50 тис. т, а за наявності ввізного мита — 60 тис. т. Обсяг споживання олії за вільної торгівлі становить 120 тис. т, а за імпортного мита — 100 тис. т. Різницю між споживанням і виробництвом Україна покриває за рахунок імпорту. Обчисліть:

- а) втрати споживачів даної країни від запровадження ввізного мита;
б) виграш виробників України від цього заходу;
в) збільшення доходів державного бюджету від запровадження ввізного мита;
г) чисті втрати національного добробуту країни від обмеження імпорту.

4. Припустімо, що Україна і Польща виробляють лише два товари — цукор та борошно. Обсяг продукції на одиницю ресурсів подано в таблиці.

Країна	Цукор	Борошно
Україна	75	100

Польща

50

50

Визначте:

- Чи має Україна абсолютну перевагу у виробництві борошна? А цукру?
- Чи має Україна порівняльну перевагу у виробництві борошна? А цукру?
- Яке мінове співвідношення між цукром і борошном склалося би в Україні за відсутності зовнішньої торгівлі?
- У яких межах встановляться умови торгівлі у разі вільної торгівлі між Україною і Польщею?

5. Економіку країни характеризують такі параметри:

експорт товарів становить 850 млн. гр.од.;

імпорт товарів становить 820 млн. гр.од.;

резиденти країни отримують доходи від іноземних інвестицій у формі виплати процентів з-за кордону — 320 млн. гр.од.;

видатки резидентів країни на туризм становлять 350 млн. гр.од.;

доходи даної країни від туризму дорівнюють 280 млн. гр.од.;

країна виплачує зарубіжним інвесторам дохід у сумі 200 млн. гр.од.;

перекази капіталу, отримані резидентами даної країни — 180 млн. гр.од.;

перекази капіталу резидентами даної країни нерезидентам — 230 млн. гр.од.;

прямі інвестиції нерезидентів в економіку даної країни — 200 млн. гр.од.;

прямі інвестиції резидентів даної країни за кордоном — 220 млн. гр.од.

а) Обчисліть сальдо поточного рахунку, сальдо рахунку капіталів і фінансів без статті «Резервні активи» і сальдо підсумкового балансу країни.

б) Визначте зміни величини офіційних золотовалютних резервів країни.

В) питання для самоконтролю:

- Дайте визначення поняття "світове господарство".
- У чому полягає сутність міжнародного поділу праці, які причини його виникнення і форми прояву?
- Дайте визначення інтернаціоналізації господарського життя, назвіть основні форми її прояву.
- Що таке міжнародні економічні відносини, охарактеризуйте їх структуру.
- Що таке торговельний баланс, які його складові?
- Назвіть принципи складання платіжного балансу країни.
- У чому полягає суть сучасної глобалізації світогосподарських зв'язків?
- Що таке глобальна економіка, чим вона відрізняється від світової економіки?
- Охарактеризуйте фактори та форми прояву глобалізації.
- Розкрийте основні форми міжнародного співробітництва у розв'язанні глобальних економічних проблем.
- Обґрунтуйте та поясніть сутність поняття «глобалізація». Які, на ваш погляд, тенденції та причини лежать в основі глобалізації світової господарської системи?
- Чи стосуються глобальні проблеми людства в цілому і кожної людини окремо? Чи можна змінити ситуацію, що склалася?
- Які, на ваш погляд, основні причини виникнення та загострення глобальних світових проблем?
- Чому, на вашу думку, необхідно об'єднання зусиль усіх країн світу в розв'язанні глобальних проблем?
- Чи можна серед глобальних світових проблем виділити найбільш важливі: військові конфлікти, наростання екологічної кризи, зростання контрасту між розвиненими країнами та країнами, що розвиваються? Відповідь аргументуйте.
- Визначте сутність проблем раціонального природокористування в різних країнах світу та розкрийте їх особливості у зв'язку з розвитком промисловості, сільського господарства, зростанням міст, поширенням «шкідливих виробництв».
- Якими, на ваш погляд, повинні бути основні напрямки екологічної політики держави?
- Поясніть сутність поняття «демографічний вибух». Коли він виник, для яких країн характерний та які його основні соціальні наслідки?
- Чи мають розвинені країни відношення до демографічної проблеми? Поясніть їх специфіку.
- Яким чином змінювався паливно-енергетичний баланс світу? Назвіть основні етапи.
- Сформулюйте основні причини загострення глобальної продовольчої проблеми. Чи існує, на ваш погляд, зв'язок між продовольчою проблемою та іншими глобальними проблемами?
- Які, на вашу думку, можливості має сучасна наука для збільшення виробництва продуктів харчування? Наведіть приклади і охарактеризуйте позитивні і негативні сторони таких технологій.
- Чому від вирішення проблеми подолання військових конфліктів, війни і миру, залежить розв'язання всіх інших глобальних соціально- економічних проблем сучасності?

Г) питання для дискусії:

- Відкритість економіки і національні інтереси України.

2. Міжнародно-інтеграційний аспект економічної безпеки України.
3. Можливості євроінтеграції України.
4. Дайте оцінку зовнішнім чинникам впливу на економіку України в епоху глобалізації.
5. Оцініть, наскільки ефективною є міжнародна допомога Україні. Назвіть позитивні й негативні результати співробітництва з МВФ.
6. Причини виникнення, сутність і класифікація глобальних проблем.
7. Глобальні проблеми і шляхи їх розв'язання людством.
8. Проблеми роззброєння та мирного використання атому
9. Необхідність і форми міжнародного співробітництва у вирішенні глобальних проблем та розвитку світового господарства.
10. Паливно-енергетична та сировинна проблеми. Екологічна криза та форми її прояву.
11. Демографічні проблеми світу та шляхи їх вирішення. Проблема та шляхи скорочення зон зuboжіння, голоду і хвороб у світі.

Завдання для проміжного контролю

Варіант №1.

Завдання I

1. Проаналізуйте особливості сучасної економічної теорії.
2. Основні категорії товарного виробництва.

Завдання II

1. Що не впливає на величину вартості виробництва товару?
 - а) продуктивність праці;
 - б) інтенсивність праці;
 - в) однорідність праці;
 - г) складність праці.
2. Зазначте основні методи цінової конкуренції:
 - а) встановлення занижених цін, поки не буде завойований ринок збуту;
 - б) покращення якості продукції;
 - в) цінові поступки.

Завдання III

1. Попит і пропозиція в студентській їдальні описуються рівняннями: $Q_D=2400-100p$; $Q_S=1000+250p$ (Q -кількість обідів на день, Q_D -попит, Q_S -пропозиція, p -ціна одного обіду в грн.).

Визначте:

- а) рівноважну ціну та кількість проданих обідів за цією ціною;
 - б) дбаючи про добробут студентів, адміністрація встановила ціну 3 грн. за обід. Які будуть наслідки таких дій адміністрації?
2. Визначити кількість грошей, необхідну для обігу, якщо:
платежі, термін сплати по яких настав, становлять 15 млн. грн.
сума цін товарів та послуг, вироблених за рік - 80 млн. грн.
сума цін товарів, проданих в кредит - 20 млн. грн.
сума цін товарів, обмінених на бартерних умовах - 8 млн. грн.
сума взаємопогашених платежів - 12 млн. грн.
грошова одиниця обертається 5 разів на рік.

Варіант №2.

Завдання I

1. Необхідність, види та функції маркетингу підприємства.
2. Міжнародна торгівля. Фритредерство і протекціонізм.

Завдання II

1. Стабілізаційна макроекономічна функція держави спрямована насамперед на:
 - а) усунення інфляції;
 - б) стійке зростання обсягів національного виробництва;
 - в) збільшення державних інвестицій;
 - г) забезпечення абсолютної зайнятості трудових ресурсів;
 - д) розвиток малого бізнесу.
2. Що є джерелом заробітної плати, яку робітник отримує на підприємстві?
 - а) накопичені грошові кошти роботодавця;
 - б) прибуток;
 - в) новостворена робітником вартість.

Завдання III

1. У гіпотетичній економіці виробляють і споживають лише три блага - хліб, джинси і книги. У таблиці наведено дані про їхню кількість і ціну (за одиницю) за два роки. Приймаючи 2000 рік за базовий, обчисліть для кожного з років такі показники:

- а) номінальний і реальний ВВП;
б) індекс споживчих цін і дефлятор ВВП.

Благо	2000 р.		2010 р.	
	Ціна, грн.	Кількість	Ціна, грн.	Кількість
Хліб	1,2	500 000	2,1	400 000
Джинси	170	6 000	190	8 000
Книги	35	15 000	44	18 000

2. Пропонуються такі умовні дані про потенційний та фактичний ВВП за роками:

Рік	Потенційний ВВП, млн.грн.	Фактичний ВВП, млн. грн.
2001	1500	1500
2002	1900	1650
2003	2100	1700

Якщо вважати, що у 2001 році рівень безробіття становив 6%, то яким він був у 2002 та 2003 роках? Для розрахунку скористайтесь законом Оукена.

Тематика домашнього завдання

- Економічна теорія та економічна політика в ринковій економіці.
- Розвиток економічної думки в Україні.
- Мікроекономіка та макроекономіка: актуальні проблеми взаємодії.
- Економічні трансформації в Україні й перехід до нового типу розвитку.
- Інверсійний характер ринкових перетворень в Україні.
- Особливості стартових умов розбудови економіки України, що склались на час отримання державної незалежності.
- Основні причини виникнення економічної кризи в Україні у період ринкового реформування.
- Основні етапи й заходи проведення ринкового реформування в Україні. Здобутки та невдачі реформ в Україні.
- Співвідношення понять “роздержавлення” і “приватизація”.
- Моделі та принципи приватизації стратегічних підприємств.
- Критерії періодизації процесу приватизації в Україні.
- Використання карти байдужості у діяльності фірми.
- Аналіз ефекту доходу та ефекту заміщення для різних груп товарів.
- Історичні форми суспільного виробництва.
- Еволюція товарно-грошового виробництва у товарно-кредитне.
- Порівняльний аналіз кейнсівського та монетаристського підходів до проблеми регулювання грошового обігу.
- Антиінфляційна політика в країнах з ринковою економікою та в країнах з перехідною економікою.
- Вплив глобалізації на сучасний рівень цін на ресурси.
- Еволюція теорій підприємництва та причини, що її зумовлюють.
- Інноваційна модель підприємництва: зміст, риси, особливості, межі.
- Нові форми підприємницької діяльності: зміст, риси, переваги та недоліки.
- Менеджмент фірми в умовах трансформаційних зрушень в економіці.
- Сучасні види інноваційної діяльності фірми.
- Міжнародний досвід організації управління фірмою в країнах з ринковою економікою на прикладі США та Японії.
- Місце і роль реклами в діяльності сучасної фірми.
- Формування собівартості продукції на прикладі підприємств повітряного транспорту.
- Роль прибутку у ринковій економіці. Механізми формування та розподілу.

28. Проблеми підвищення економічної ефективності виробництва. Критерії та показники оцінки.
29. Аналіз витрат та визначення оптимального розміру підприємства.
30. Порівняльний аналіз ціноутворення на ринках досконалої та недосконалої конкуренції.
31. Ціноутворення в умовах ринку монополістичної конкуренції. Прояви цінової дискримінації в економічній практиці та шляхи їх подолання.
32. Механізм формування світових цін на товари та послуги в умовах глобалізації.
33. Історія та принципи Балансу народного господарства.
34. Зведена система макроекономічних показників.
35. Показники та структура нагромадження основного капіталу.
36. Зміст сучасної промислової політики України.
37. Сучасні тенденції соціально-економічного розвитку України.
38. Особливості сучасного економічного зростання: глобалізація, соціалізація, динамізм, екологізація.
39. Економічне зростання і економічний розвиток, їх показники.
40. Перспективи та пріоритети економічного розвитку України.
41. Економічні та структурні кризи: порівняльна характеристика.
42. Системна криза: зміст, форми прояву, суперечності та соціально-економічні наслідки.
43. Теорія "довгих хвиль" в економіці.
44. Еволюція теоретичних концепцій ринку праці, зайнятості та безробіття.
45. Особливості сучасної грошово-кредитної політики, що реалізується в економіці України.
46. Гривня — національна грошова одиниця. Проблеми забезпечення її стабільності.
47. Сутність та соціально-економічні функції податкової системи України.
48. Страховий ринок України: природа та особливості функціонування.
49. Доходи, їх джерела та особливості розподілу в економіці України.
50. Соціальна структура суспільства. Проблеми бідності й розшарування.
51. Формування середнього класу в Україні – соціальної опори ринкової економіки.
52. Формування пенсійного забезпечення в Україні: проблеми і перспективи.
53. Зовнішні загрози економічній безпеці України.
54. Україна і світова організація торгівлі.
55. Конкурентоспроможність країни: суть, чинники, предмет оцінки.
56. Індекс конкурентоспроможності України та інших країн. Баланс національної конкурентоспроможності України.
57. Напрями підвищення міжнародної конкурентоспроможності української економіки.
58. Особливості сучасної грошово-кредитної політики, що реалізується в економіці України.
59. Особливості сучасної фіскальної політики, що реалізується в економіці України.
60. Державне регулювання економіки регіонів.
61. Державне та ринкове регулювання економіки: особливості, проблеми, межі
62. Інноваційно-структурна перебудова економіки як основа забезпечення сталого соціально-економічного розвитку.
63. Економічне зростання, нерівність і бідність.
64. Бідність і стратегія її скорочення в Україні.
65. Державні борги України та способи їх погашення.
66. Безробіття серед молоді і його особливості (на прикладі США, Німеччини, Японії, України і Росії).
67. Особливості формування і розвитку ринку фінансових послуг в Україні.
68. Якість життя населення та її головні показники.
69. Чистий економічний добробут.
70. Нові макроекономічні показники.

Тематика контрольних робіт:

1. Предмет і методи економічної теорії.
2. Економічні потреби й інтереси: сутність, класифікація і механізм взаємодії.
3. НТР як форма розвитку продуктивних сил, її роль в постіндустріальному суспільстві.
4. Соціально-економічна ефективність суспільного виробництва: критерії і основні показники. Проблеми підвищення ефективності суспільного виробництва в Україні.
5. Економічні системи: сутність, класифікація і основні типи. Особливості перехідних економічних систем.
6. Відносини власності, їх сутність, структура і еволюція на сучасному етапі розвитку суспільства.
7. Гроші, їх функції та види. Особливості сучасних грошей.
8. Взаємодія ринку і держави в економічній системі змішаного типу.
9. Інфраструктура ринку і проблеми її формування в Україні.
10. Біржі, їх види і роль у розвитку фінансових ринків.

11. Сутність, види і функції цін у сучасній економіці. Проблеми ціноутворення в умовах різних типів ринкових структур.
12. Витрати виробництва, їх сутність і основні види. Формування прибутку підприємств.
13. Економічна природа і види конкуренції.
14. Економічні основи виникнення монополій і світовий досвід антимонопольного регулювання.
15. Капітал і наймана праця: сутність, еволюція і суперечності взаємодії.
16. Заробітна плата: сутність, структура й сучасні особливості.
17. Сутність позичкового капіталу і його роль у сучасній економіці.
18. Банки, їх види та функції в ринковій економіці. Особливості розвитку банківської системи в Україні.
19. Торговий капітал: сутність, еволюція і сучасні особливості.
20. Форми власності й види підприємств у сучасній економіці.
21. Малий і середній бізнес у сучасній економічній системі. Проблеми розвитку малого й середнього бізнесу в Україні.
22. Соціально-економічна природа тіньової економіки.
23. Аграрні відносини і їх еволюція на сучасному етапі.
24. Основні макроекономічні показники в системі національних рахунків та їх динаміка в Україні.
25. Економічні цикли та їх види. Особливості сучасних ділових циклів.
26. Безробіття: суть, причини, види й соціально-економічні наслідки.
27. Інфляція, її причини, види й наслідки. Антиінфляційна політика держави.
28. Особливості інфляційних процесів та антиінфляційної політики в Україні.
29. Інвестиції, їх види, фактори й вплив на економіку. Проблеми активізації інвестиційної діяльності в Україні.
30. Сучасний регіональний розвиток: світовий досвід і проблеми України.
31. Основні етапи розвитку економічної теорії.
32. Суспільно-економічний розвиток: цивілізаційний та формаційний підходи.
33. Сутність ринку, його структура та критерії розмежування.
34. Особливості ринкового реформування економіки України.
35. Ринкова інфраструктура: суть і значення.
36. Становлення ринкової інфраструктури в Україні.
37. Біржі та їх роль у ринковій економіці.
38. Українська модель перехідної економіки.
39. Ринок цінних паперів в Україні: його формування й розвиток.
40. Ринок праці: сучасний стан і перспективи розвитку.
41. Відносини власності: сутність і типологізація.
42. Теорії вартості (цінності) товару.
43. Сучасні гроші, їх походження, сутність і функції.
44. Етапи проведення грошової реформи в Україні.
45. Механізм саморегулювання ринкової економіки.
46. Застосування теорії попиту й пропозиції в практиці господарювання.
47. Механізм ціноутворення в умовах ринку.
48. Організаційно-економічні форми підприємництва в Україні.
49. Підприємство в ринковій економіці.
50. Приватизаційні процеси в Україні та тенденції їх розвитку.
51. Особливості розвитку малого й середнього бізнесу в Україні.
52. Витрати виробництва й фактор часу.
53. Прибуток: сутність, види й механізм розподілу.
54. Конкуренція та її роль у функціонуванні ринкової економіки.
55. Конкуренція та шляхи подолання монополізму.
56. Антимонопольне законодавство України та його роль у розвитку ринкових відносин.
57. Ринки факторів виробництва й розподіл факторних доходів.
58. Форми й системи заробітної плати.
59. Реформування аграрних відносин в Україні.
60. Основні макроекономічні показники та їх значення.
61. Циклічний характер розвитку ринкової економіки.
62. Теорія “довгих хвиль” М. Д. Кондратьєва та її місце в економічній науці.
63. Соціально-економічні проблеми безробіття в економіці України.
64. Інфляція: причини виникнення й методи регулювання.
65. Державне регулювання ринкової економіки: важелі впливу.
66. Монетарна політика держави та її інструменти.
67. Розвиток банківської системи в Україні.

68. Фінансова система: сутність і структура.
69. Державний бюджет, його структура та шляхи збалансування.
70. Фіскальна політика держави.
71. Економічне зростання: фактори, показники, напрямки.
72. Соціальна політика держави.
73. Етапи розвитку та структура сучасного світового господарства.
74. Міжнародна міграція капіталу й робочої сили.
75. Світова валютно-кредитна система.
76. Тенденції інтеграції економіки України в світову економіку.
77. Проблеми створення вільних економічних зон в Україні.
78. Проблеми постприватизаційного періоду та реструктуризація підприємств в Україні.
79. Необхідність та проблеми формування економіки інтелектуального капіталу.
80. Інноваційна модель розвитку сучасної економіки.
81. Інвестиційне забезпечення інноваційного розвитку.
82. Інтелектуальний капітал: сутність, проблеми розвитку, перспективи.

Питання підсумкового контролю:

1. Предмет економічної теорії.
2. Основні завдання та функції економічної теорії.
3. Суб'єкти підприємницької діяльності.
4. Основні етапи розвитку та школи економічної теорії.
5. Антимонопольне законодавство України.
6. Методологія економічної науки.
7. Загальноекономічні та спеціальні методи дослідження в економіці.
8. Основні форми власності в економічних системах.
9. Основні елементи суспільного відтворення.
10. Визначення економічних категорій та економічних законів.
11. Основні форми підприємницької діяльності.
12. Гроші: сутність та функції.
13. Основні сучасні економічні школи.
14. Загальноекономічні умови та особливості формування і розвитку ринкового господарства в Україні.
15. Суб'єкти суспільного відтворення благ та послуг.
16. Еластичність попиту за ціною.
17. Власність як економічна категорія.
18. Ключові економічні проблеми будь-якого суспільства.
19. Система економічних законів ринкового господарства: сутність та механізм взаємодії.
20. Зміст і структура відносин власності.
21. Монополія та монопольна влада. Основні форми монополій.
22. Можливі механізми вирішення ключових економічних проблем будь-якого суспільства.
23. Види та роль конкуренції в економіці.
24. Ефективність суспільного відтворення.
25. Зміст і риси сучасного ринкового господарства.
26. Власність в системі виробничих відносин.
27. Основні моделі переходу до ринкової економіки.
28. Причини виникнення монополій. Антимонопольне законодавство.
29. Попит: сутність, стан, визначення обсягу. Крива попиту.
30. Загальноекономічні умови формування ринкового господарства.
31. Сутнісна характеристика підприємницької діяльності.
32. Соціальна та економічна ефективність економічного відтворення.
33. Ринок як економічна категорія. Типи та види ринків.
34. Закони грошового обігу. Інфляція.
35. Пропозиція та її зв'язок з ціною. Крива пропозиції.
36. Механізм функціонування ринку та закони ринкового господарства.
37. Ціна ринкової рівноваги. Чинники, що впливають на ціну.
38. Товар та його властивості.
39. Визначення економічних категорій та економічних законів.
40. Капітал підприємства. Його суть та структура. Кругообіг капіталу.
41. Підприємство: сутність, мета та основні види.
42. Типи та види ринків. Ринкова інфраструктура.
43. Основний капітал підприємства. Амортизація. Норма амортизації.

44. Загальноекономічні та спеціальні методи дослідження в економіці.
45. Собівартість продукції та шляхи її зниження.
46. Банківська система України та її особливості.
47. Сутність податків та їх роль у макроекономіці.
48. Економічне зростання: основні типи та показники.
49. Форми суспільного господарства та їх особливості.
50. Фактори виробництва та їх взаємозв'язок. Виробнича функція. Граничний продукт.
51. Основні елементи суспільного виробництва та його суть.
52. Нерівність розподілу доходів та їх причини. Крива Лоренца.
53. Зайнятість та безробіття. Види безробіття..
54. Ефективність виробництва: сутність і показники.
55. Витрати на інвестиції. Валові та чисті інвестиції.
56. Розвиток форм власності. Законодавство України про власність.
57. Інфляція: сутність, причини і форми прояву.
58. Економічна політика та макроекономічна рівновага. Основні макроекономічні цілі.
59. Сутність і функції грошей. Види грошей.
60. Можливі механізми вирішення ключових економічних проблем будь-якого суспільства.
61. Сутність та функції банків. Види банків.
62. Інвестиції та джерела інвестування.
63. Монополія: сутність, причини виникнення, еволюція. Олігополія.
64. Номінальна і реальна заробітна плата.
65. Сутність, умови виникнення і розвитку ринку. Функції ринку.
66. Державний бюджет, його формування та напрямки використання.
67. Заробітна плата: сутність, форми, структура, сучасні системи.
68. Аграрна сфера виробництва та її особливості. Сутність аграрних відносин.
69. Ринок та його інфраструктура.
70. Витрати виробництва. Шляхи їх зниження.
71. Конкуренція та її види. Недосконала конкуренція.
72. Дефіцит держбюджету: причини та наслідки.
73. Принципи, форми, функції кредиту.
74. Форми прояву інфляції. Антиінфляційне регулювання економіки.
75. Форми підприємницької діяльності та їх особливості. Закон України "Про підприємництво".
76. Грошова система та методи регулювання грошового обігу.
77. Ефективне використання ресурсів та межа виробничих можливостей економіки.
78. Всесвітнє господарство: сутність та складові частини.
79. Необхідність і межі державного регулювання ринкової економіки. Держава як суб'єкт економічної системи.
80. Міжнародні економічні відносини як основа світового господарства. Інтернаціоналізація господарського життя.
81. Економічна інтеграція і особливості міжнародного поділу праці на сучасному етапі.
82. Економічні функції держави. Форми, методи та інструменти державного регулювання економіки.
83. Міжнародна торгівля, світовий фінансовий ринок, валютно-фінансові та кредитні відносини.
84. Інтеграція економіки України у світове господарство.
85. Глобальні економічні проблеми світового господарства.
86. Соціальна та економічна ефективність економічного відтворення.
87. Основні проблеми участі України в міжнародному поділі праці.
88. Безробіття населення: види, структура, причини.
89. Прибуток підприємства та його призначення. Рентабельність підприємства.
90. Ефективність виробництва: сутність та показники.

18) Основна література

1. Аналітична економія: макроекономіка і мікроекономіка : Навчальний посібник. У 2-х книгах, Кн.1: Макроекономіка / За ред. С.Панчишина, П.Островерха. - 4-е вид., випр., доп. - К.: Знання, 2006. - 723 с.
2. Аналітична економія: макроекономіка і мікроекономіка: Навчальний посібник. У 2-х книгах, Кн.2: Мікроекономіка / За ред. С.Панчишина, П.Островерха. - 4-е вид., випр., доп. - К.: Знання, 2006. - 437 с.
3. Базилевич В.Д. Економічна теорія. Політекономія. Підручник (4-е вид.). – К.: Знання-Прес, 2005. - 615с.
4. Базилевич В.Д., Базилевич К.С., Баластрик Л.О. Макроекономіка: Підручник / За ред. В.Д.Базилевича. – К.:

Знання, 2010. – 851с.

5. Бережная Н.И. Политическая экономия в структурно-логических схемах: Учебное пособие. – Х.: ИД “ИНЖЭК”, 2007. – 288с.
6. Вступ до економічної теорії: Підручник / За ред. З.Ватаманюка. – Львів: «Новий Світ – 2000», 2007.
7. Гальчинський А.С., Єщенко П.С. Економічна теорія: Підручник. – К.: Вища школа, 2007. – 503 с.
8. Головатий, М. Ф. Політичний менеджмент: навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / М. Ф. Головатий. — 2-ге вид., допов. — К.: ДП «Вид. дім «Персонал», 2010. — 296 с.
9. Дзюбик С.Д., Ривак О.С. Основи економічної теорії: Навч. посіб. — 3-тє вид., перероб. та доп. /— К., 2014. — 423 с.
10. Економічна теорія: макро- і мікроекономіка: Навч.посіб. / За ред. З. Ватаманюка, С. Панчишина. – К.: Видав.дім «Альтернативи», 2009. – 455с.
11. Економічна теорія: Мікроекономіка: Підручник / За ред. В.М. Тарасевича. Знання. К.: 2012 -134с.
12. Ковальчук В.М. Політична економія. Курс лекцій. – Тернопіль: Астон, 2009.
13. Кулішов В.В. Макроекономіка: основи теорії і практикум. – Львів: «Магнолія», 2010. – 256с.
14. Козак Ю. Основи економічної теорії: Підручник. – К.: Центр навчальної літератури, 2012. - 262с.
15. Камінська Т.М. Основи економічної теорії: підручник (I—IV р. а.) / Т.М. — 2-е видання
Видавництво: Всеукраїнське спеціалізоване видавництво «Медицина», 2018. – 232с.
16. Лич В. М. Економічна теорія. Частина 1. Загальні основи економічного розвитку. Навчальний посібник. – К., 2004. – 130с
17. Мочерний С.В., Ларіна Я.С. Політекономія: Підручник. — 3. вид., перероб. і доп. — К. : Знання, 2006. — 390с.
18. Макконнелл К.Р., Брю С.Л. Экономикс: принципы, проблемы и политика: В 2-х тт. – М.: Инфра-М, 2007.
19. Міхов Л.І., Кірова Л.Л., Скоч В.Г. Політекономія: навч. посіб. для студ. ВНЗ. — Донецьк : Юго-Восток, 2008. — 467с.
20. Мікроекономіка : конспект лекцій / укладачі : Ю. М. Петрушенко, О. В. Дудкін, Н. М. Костюченко. – Суми : Сумський державний університет, 2013. – 206 с.
21. Микола Соколов, Микола Горлач, Володимир Гущенко, Микола Кримов, Марія Жиленкова. Економічна теорія. Підручник. – К.: Центр навчальної літератури, 2019. – 532с.
22. Орехівський Г.А. Політекономія: навч. посіб. для студ. ВНЗ. — К.: Каравела, 2008. — 295с.
23. Оверченко В. І., Мажак З. М., Софій М. І. Мікроекономіка: Навчальний посібник./ за наук. ред. О. Л. Ануфрієвої. – Івано-Франківськ, «Лілея- НВ». – 2015. – 348 с.
24. Панчишина С. Аналітична економія: Макроекономіка і мікроекономіка: Підручник: У 2-х кн. — Книга 2: Мікроекономіка. — 2-ге вид., випр. і доп. К.: 2014. – 390с.
25. Політекономія: навчальний посібник для студ. вищ. навч.закладів / Г. А. Орехівський. - Київ: Каравела, 2008. - 296 с.
26. Політична економія: навч. посібник / Н.Є. Горбенко, М.Й. Дмитренко, І.Ю. Кочума – К.: УБС НБУ, 2009. – 408 с.
27. Політична економія: Навч.посібник для студ. вищ. навч. закладів / За ред. В.О. Рибалкіна, В.Г. Бодрова. - К.: Академія, 2007. - 672 с.
28. Політична економія : Навчальний посібник / За ред. доктора Г.І. Башнянина і доцента Є.С. Шевчука. - Вид. 4-те, пероб. і доп. - Львів : Магнолія Плюс, 2006. - 308 с.
29. Політичний менеджмент. Прикладна політологія: навчальний посібник. - К.: Видавничий центр "Академія", 2008. — С. 94–134.
30. Савченко А.Г. Макроекономіка: Підручник. – К.: КНЕУ, 2010. – 448с.
31. Уразов А., Саух І., Ольга О. Основи економічної теорії. - Центр навчальної літератури, К.:2013. – 312с.
32. Чухно А.А., Юхименко П.І., Леоненко П.М. Сучасні економічні теорії: Підручник / За ред. А.А. Чухна. – К.: Знання, 2007. – 878 с.
33. Чухно А. А., Юхименко П.І., Леоненко П.М. Інституційно-інформаційна економіка: Підручник / За ред. А.А.Чухна. - К.: Знання, 2008. - 700 с.
34. Шульга М., Зубчик О. Політичний менеджмент. Підручник. Академія Серія книг Альма-матер. К.: 2013. – 160с.

19) Додаткові джерела

1. "Про власність": Закон України від 7.02.1991 р. № 697-ХІІ зі змінами та доповненнями.
2. Про державну підтримку малого підприємництва. Указ Президента України від 12.05.1998 р. № 456/98 зі змінами та доповненнями.
3. Про захист від недобросовісної конкуренції. Закон України від 07.06.1996 р. № 236/96-ВР зі змінами та доповненнями.

4. Про захист економічної конкуренції. Закон України від 11.01.2001 р. № 2210-III зі змінами та доповненнями.
5. Про усунення обмежень, що стримують розвиток підприємницької діяльності. Указ Президента України від 3.02.1998 р. № 79/98 зі змінами та доповненнями.
6. Про зовнішньоекономічну діяльність. Закон України від 16.04.1991 р. № 959-XII зі змінами та доповненнями.
7. Порядок накладення штрафів за правопорушення у сфері містобудівної діяльності. Постанова Кабінету Міністрів України від 6 квітня 1995 р. № 244. - [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://minregion.gov.ua/attachments/files/regulatory/3/____31012013.pdf.

Журнали: «Економіка України», «Фінанси України», «Регіональна економіка», «Вісник НБУ», «Україна: аспекти праці», «Актуальні проблеми економіки», «Економіка АПК», «економіст», «Зовнішня торгівля: економіка, фінанси, право», «Формування ринкових відносин в Україні».

12. Інформаційні ресурси

1. Конституція України. Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1996, №30, 141) [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2952-17>
2. Державна установа Антимонопольний комітет України – офіційний веб-сайт. [Електронний ресурс] – Електронні дані – Режим доступу: <http://www.amc.gov.ua/amku/control/main/uk/map>.
3. Державна установа Міністерство праці і соціальної політики – офіційний веб-сайт. [Електронний ресурс] – Електронні дані – Режим доступу: http://www.kmu.gov.ua/control/publish/article?art_id=245427596
4. Державна установа Міністерство аграрної політики та продовольства України – офіційний веб-сайт. [Електронний ресурс] – Електронні дані – Режим доступу: <http://www.minagro.gov.ua/>
5. Державна фіскальна служба України - офіційний веб-сайт. [Електронний ресурс] – Електронні дані – Режим доступу: <http://sfs.gov.ua/>
6. Державна служба статистики України – офіційний веб-сайт. [Електронний ресурс] – Електронні дані – Режим доступу: <http://data.gov.ua/users/633>
7. Портал знань – Знання повинні бути доступними - [Електронний ресурс] – Електронні дані – Режим доступу: <http://www.znannya.org/>
8. Бібліотека українських підручників - [Електронний ресурс] – Електронні дані – Режим доступу: <http://westudents.com.ua/>

20) Система оцінювання навчальних досягнень (розподіл балів):

Поточне оцінювання та самостійна робота					ІЗ	Іспит	Сума
М1							
ЗМ1	ЗМ2	ЗМ3	ЗМ4	ЗМ5			
20	10	10	10	10	15	25	100

21) Умови допуску до підсумкового контролю:

1. Консультації з дисципліни проводяться керівником курсу щотижнево у четвер о 15:20 в ауд. 432 Центрального корпусу КНУБА.
2. Студенту, який має підсумкову оцінку за дисципліну від 35 до 59 балів, призначається додаткова сесія.
3. Студент, який не здав та/або не захистив індивідуальне завдання, не допускається до складання заліку. В цьому разі він повинен виконати та захистити індивідуальне завдання в період між основною та додатковою сесіями.
6. Студент має право на оскарження результатів контролю (апеляцію). Правила подання та розгляду апеляції визначені внутрішніми документами КНУБА, які розміщені на сайті КНУБА та зміст яких доводиться до студентів на початку вивчення дисципліни.

22) Політика щодо академічної доброчесності:

1. Списування під час тестування, які проводяться у письмовій формі, заборонені (в т.ч. із використанням мобільних девайсів). У разі виявлення фактів списування з боку студента він отримує інше завдання. У разі повторного виявлення призначається додаткове заняття для проходження тестування.
2. Тексти індивідуальних завдань (в т.ч. у разі, коли вони виконуються у формі презентацій або в інших формах) перевіряються на плагіат. Для цілей захисту індивідуального завдання оригінальність тексту має складати не менше 70%. Виключення становлять випадки зарахування публікацій студентів у матеріалах наукових конференціях та інших наукових збірників, які вже пройшли перевірку на плагіат.

081	«Право» «Будівельне та містобудівне право»	Сторінка 1 з 4
-----	--	----------------

23) Посилання на сторінку електронного навчально-методичного комплексу дисципліни:
<http://org2.knuba.edu.ua/course/index.php?categoryid=41>